Μαντώ Μαυρογένη

Η ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης με το βλέμμα του σήμερα

Manto Mavrogeni

The Heroine of the Greek Revolution through eyes of today

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΥΚΟΝΟΥ «ΜΑΡΙΑ ΙΓΓΛΕΣΗ»

MUNICIPAL ART GALLERY OF MYKONOS "MARIA IGLESSI"

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού
Under the auspices of the Ministry of Culture and Sports

ΕΚΘΕΣΗ

Οργάνωση
Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Περιβάλλοντος, Παιδείας και Ανάπτυξης Μυκόνου (ΚΔΕΠΠΑΜ)

Έρευνα, επιμέλεια, σχεδιασμός
Ειρήνη Σαββανή

Συντονισμός
Κατερίνα Ζουγανέλη

Συντηρητής όπλων
Γιώργος Ρέππας

Μεταφορά έργων
MOVE ART

Ασφάλιση έργων
Karavias Underwriting Agency

EXHIBITION

Organized by
The Charitable Institute of the Municipality of Mykonos for the Environment, Education & Development (KDEPPAM)

Researched, curated and designed by
Irini Savvani

Coordination
Katerina Zouganeli

Works of art transported by
MOVE ART

Arms maintenance
Giorgos Reppas

Works of art insured by
Karavias Underwriting Agency

© Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Περιβάλλοντος, Παιδείας και Ανάπτυξης Μυκόνου
© Ειρήνη Σαββανή

ISBN 978-618-85634-0-7

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Γενική επιμέλεια, έρευνα και τεκμηρίωση
Ειρήνη Σαββανή

Καλλιτεχνική επιμέλεια
Βάσω Αβραμοπούλου

Μετάφραση κειμένων
Δέσποινα Λάμπρου

Επιμέλεια κειμένων, τυπογραφικές διορθώσεις
Βασιλική Σχίζα

Σελιδοποίηση, επεξεργασία εικόνων
Ξένια Χατζηαγγελή

Φωτογραφίες έργων
Κώστας Βέργας
Θάλεια Κυμπάρη
Δημήτρης Μιχαλάκης
Ηλίας Κοσίντας
Βιβή Χανιώτη

Εκτύπωση
Γ. Κωστόπουλος
Γραφικές τέχνες

Παραγωγή καταλόγου
A4 artdesign

CATALOGUE

Editing, research and documentation
Irini Savvani

Artistic design
Vasso Avramopoulou

Translations
Despoina Lamprou

Copy editing & proofreading
Despoina Lamprou

Layout, image editing
Xenia Chatziangeli

Paintings photographed by
Vivi Chanioti
Elias Cosindas
Thaleia Kympari
Dimitris Michalakis
Kostas Vergas

Printed by
G. Kostopoulos
Graphics Arts

Produced by
A4 artdesign

Τα έργα της Συλλογής Ηλία Ε. Δαραδήμου ανήκουν στο Εθνολογικό και Λαογραφικό Μουσείο Χρισσού.
The Collection of Ilias E. Daradimos belongs to the Ethnological and Folklore Museum of Chrisso.

Τα ψηφιακά αρχεία των λιθογραφιών στη σ. 40 και 41 ευγενώς παραχωρήθηκαν από το Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχελή. Οι πρωτότυπες λιθογραφίες με προσωπογραφίες αγωνιστών και άλλων προσωπικοτήτων του '21 εκτίθενται στο Λαογραφικό Μουσείο Ανδρίτσαινας και αποτελούν ευγενική δωρεά του Ιδρύματος Μιχελή στο Μουσείο, σε αναγνώριση της Ανδρίτσαινας ως ένδοξου κέντρου του Αγώνα του 1821.
The digital archives of the lithographs in pp. 40 and 41 were a courtesy of the Foundation of Panayotis and Effie Michelis. The original lithographs with portraits of heroes and other personalities of 1821 are on display in the Folk Museum of Andritsaina and were a kind offer of the Michelis Foundation to the Museum, in recognition of Andritsaina as a glorious centre of the 1821 Struggle for Independence.

Μαντώ Μαυρογένη

Η ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης με το βλέμμα του σήμερα

Manto Mavrogeni

The Heroine of the Greek Revolution through eyes of today

Επιμέλεια: Ειρήνη Σαββανή
Curator: Irini Savvani

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΥΚΟΝΟΥ «ΜΑΡΙΑ ΙΓΓΛΕΣΗ»
MUNICIPAL ART GALLERY OF MYKONOS "MARIA IGLESSI"

Η Μαντώ Μαυρογένους, όπως είναι γνωστό, ήταν μια σπουδαία ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης για την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό. Η ίδια αποκαλούσε τον εαυτό της Μυκονιάτισσα, και είναι πράγματι πολύ πιθανό να ήταν η Μύκονος ο τόπος γέννησής της. Η Μαντώ είχε τη Μύκονο ως αφετηρία της επαναστατικής και στρατιωτικής της παρουσίας. Εδώ οργάνωσε και διεξήγαγε, με αυτοθυσία και με διάθεση μιας μεγάλης προσωπικής και οικογενειακής περιουσίας, τον αγώνα της για την απελευθέρωση του έθνους από τον τουρκικό ζυγό.

Για πολλούς λόγους η ιστορία κράτησε χαμηλούς τους τόνους, όσον αφορά στην αναγνώρισή της και την απόδοση των πρεπουσών τιμών στο πρόσωπό της. Ήταν μια πρωτοπόρος προσωπικότητα που διαχειρίστηκε δυναμικά την οικογενειακή της περιουσία, μια χειραφετημένη γυναίκα που προκάλεσε τα πρότυπα και τους ρόλους της εποχής της.

Η έκθεση της ΚΔΕΠΠΑΜ «Μαντώ Μαυρογένη: η ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης με το βλέμμα του σήμερα» που παρουσιάζεται στη Δημοτική Πινακοθήκη Μυκόνου, σε επιμέλεια της ιστορικού τέχνης Ειρήνης Σαββανή, είναι μια ψηφίδα στη σύγχρονη ανασύνθεση της προσωπικότητας της ηρωίδας. Με προσωπογραφίες της, ιστορικά αρχεία με τις επιστολές της, με έκθεση βιβλίων των ξένων περιηγητών, με σύγχρονες εικαστικές προσεγγίσεις καλλιτεχνών και με πρωτότυπο ψηφιακό υλικό, επιχειρείται μια ενδιαφέρουσα παρουσίαση που συγκινεί καταθέτοντας τιμή και αναγνώριση σε μια ιδιαίτερη γυναίκα της Μυκόνου.

Ο κάθε τόπος είναι οι άνθρωποί του και η δράση τους.

Κωνσταντίνος Π. Κουκάς
Δήμαρχος Μυκόνου

Manto Mavrogenous, as we know, was a great heroine of the Greek Revolution for the liberation of the nation from Turkish occupation. She personally called herself "Mykoniatisa" (woman from Mykonos) because, most likely, her birthplace was indeed Mykonos. For Manto the island of Mykonos was the starting point of her revolutionary and military presence. It was on this island that she organized and executed with self-sacrifice and by dispensing a large part of personal and family property the struggle of the Hellenic nation to liberate itself from Turkish occupation.

For many reasons, history kept a low tone with regards to Manto's recognition and the tributes that she deserved. She was a pioneering personality who managed dynamically her family fortune, an emancipated woman who defied the role models of her era.

The exhibition of the Charitable Institute of the Municipality of Mykonos for the Environment, Education & Development (KDEPPAM) under the title "Manto Mavrogeni: the Heroine of the Greek Revolution through eyes of today", presented at the Municipal Art Gallery of Mykonos and curated by the art historian Irini Savvani, is a fragment in the modern reconstruction of the heroine's personality. With portraits of hers, historical archives with her letters, with an exhibition of books written by foreign travelers, with contemporary artists' visual approaches and original digital material, an interesting presentation is put together, one that wishes to stir emotion by offering tribute and recognition to an exquisite woman of Mykonos.

A place is its people and its people's action.

Konstantinos P. Koukas
Mayor of Mykonos

←
Φώτης Κόντογλου, «Μαντώ Μαυρογένους», 1940, μολύβι σε χαρτί, 17 x 11 εκ. Λαογραφικό Μουσείο Μυκόνου.

Fotis Kontoglou, "Manto Mavrogenous", 1940, pencil on paper, 17 x 11 cm. Mykonos Folklore Museum.

Για τους επετειακούς εορτασμούς των 200 χρόνων μετά την Ελληνική Επανάσταση και ως Έλληνες και ως Μυκονιάτες, επιλέξαμε τη Μυκονιάτισσα ηρωίδα του 1821 Μαντώ Μαυρογένους ως πρωταγωνίστρια στις φετινές μας εκδηλώσεις.

Η Μαντώ, αυτή η χαρισματική και δυναμική γυναίκα, μπορεί να σταθεί ισάξια δίπλα στους μεγάλους ήρωες του 1821. Αδικημένη και πικραμένη από το τότε Ελληνικό Κράτος, ήρθε ο καιρός να αναδείξουμε την ιστορική της αξία. Φεύγοντας από τη ζωή, άφησε για κληρονομιά το ηρωικό της έργο για μια ελεύθερη πατρίδα.

Αυτή η έκθεση είναι μια αναφορά στο ήθος της και τη δυναμική της σε μια εποχή που, εκτός από τον εχθρό, είχες να αντιμετωπίσεις και τον συντηρητισμό.

Ανδριανή Κουφού
Πρόεδρος της ΚΔΕΠΠΑΜ

In our celebrations this year for the 200th anniversary since the Greek Revolution, as citizens of Greece and citizens of this island, we have chosen Manto Mavrogenous to be our leading lady, a heroine of 1821 with origins from Mykonos.

Manto, that charismatic and fiery woman, has earned her rightful place next to the grand heroes of 1821. Once bitter and unappreciated as she was by the Greek State, it's time we restored her true historical value. Leaving this life she left behind the legacy of her heroic deeds for a free homeland.

This exhibition is a testimonial to her ethics and momentum in a time when one not only had to fight against the enemy but against conservatism as well.

Andriani Koufou
President of KDEPPAM

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στον συλλέκτη, ιδρυτή και δωρητή του Εθνολογικού και Λαογραφικού Μουσείου Χρισσού, τον Ηλία Ε. Δαραδήμο, τόσο για τον δανεισμό των έργων και των κειμηλίων του Μουσείου, όσο και για την πολύτιμη βοήθειά του στον εντοπισμό και στην τεκμηρίωση σπάνιων χαρακτικών.

Ευχαριστώ επίσης τον Δήμαρχο Μυκόνου Κωνσταντίνο Π. Κουκά, για την αμέριστη συμπαράστασή του, καθώς και την Πρόεδρο της ΚΔΕΠΠΑΜ, την Ανδριανή Κουφού, για την τιμή που μου έκανε να αναλάβω την επιμέλεια της έκθεσης.

Εγκάρδιες ευχαριστίες εκφράζονται στο Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχελή και στη Διευθύντρια Μαρίνα Τσούλου, στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Κοινοτήτας Τεργέστης και στον Πρόεδρο Στυλιανό Ρίτσο για την άδεια δημοσίευσης έργων που ανήκουν στις συλλογές τους. Ευχαριστώ επίσης την Κατερίνα Δεμέτη, Αρχαιολόγο-Διευθύντρια του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου Διονύσιο Ιωάννου Σέρρα για τον δανεισμό του φυλαχτού της Μαντώς Μαυρογένη. Ευχαριστώ επίσης τον Παναγιώτη Κουσαθανά, ιδρυτή της «Συλλογή Βιβλιοθήκης Παναγιώτη Κουσαθανά – Δημοτικής Στέγης Μελέτης Πολιτισμού & Παράδοσης» για την παραχώρηση πολύτιμου έντυπου υλικού για την τεκμηρίωση της έκθεσης. Ευχαριστώ πολύ τον Μανουήλ Τασούλα για τις επισημάνσεις του και την πολύτιμη βοήθειά του κατά την έρευνά μας. Ευχαριστίες εκφράζονται στη Διευθύντρια του Εθνικού, Ιστορικού Μουσείου, τη Μαρία Παπαναστασίου για την άδεια δημοσίευσης έργων της συλλογής τους. Ευχαριστώ τον σκηνοθέτη Αντώνη Κιούκα για το ντοκιμαντέρ-αφιέρωμα στη Μαντώ Μαυρογένη με αφορμή την έκθεση, καθώς και την Αφροδίτη Κούρια, Δρα Ιστορίας της τέχνης, για τις εύστοχες επισημάνσεις της κατά την προετοιμασία της έκθεσης.

Ευχαριστίες επίσης εκφράζονται για το άψογο αποτέλεσμα στη Βάσω Αβραμοπούλου, η οποία σχεδίασε και επιμελήθηκε τον κατάλογο. Ευχαριστώ επίσης τη Δέσποινα Λάμπρου για τη μετάφραση των κειμένων, τη Βασιλική Σχίζα για την επιμέλεια και τις τυπογραφικές διορθώσεις των κειμένων. Για τη φωτογράφιση των έργων ευχαριστώ τους: Κώστα Βέργα, Ηλία Κοσίντα, Θάλεια Κυμπάρη, Δημήτρη Μιχαλάκη και Βιβή Χανιώτη.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ την Κατερίνα Ζουγανέλη, Γενική Διευθύντρια της ΚΔΕΠΠΑΜ για την άψογη συνεργασία μας και τον ακάματο ζήλο που κατέβαλε για την υλοποίηση της έκθεσης. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τους καλλιτέχνες: Άρτεμι Αλκαλάη, Αννίτα Αργυροπλιοπούλου, Ειρήνη Κανά, Πελαγία Κυριαζή, Μιχάλη Μανουσάκη, Αντώνιο Παναγόπουλο, Άγγελο Παπαδημητρίου, Ιφιγένεια Σδούκου, Δήμητρα Σιατερλή, Άγγελο Σκούρτη, Μάριο Σπηλιόπουλο, Γιάννη Ψυχοπαίδη, οι οποίοι ανταποκρίθηκαν θερμά στην πρόσκλησή μας να δημιουργήσουν πρωτότυπα έργα για την έκθεση και να μας προσφέρουν το προσωπικό τους βλέμμα για την ηρωίδα της Μυκόνου.

Ειρήνη Σαββανή

Ιστορικός Τέχνης

Acknowledgments

I would like to express my warmest thanks to the collector Ilias E. Daradimos, the founder and donor of the Ethnological and Folklore Museum of Chrisso, for the loan of works and heirlooms in his collection, and his invaluable help in locating the paintings and documenting rare prints.

I would also like to sincerely thank the Mayor of Mykonos, Konstantinos P. Koukas for his undivided support, as well as the President of KDEPPAM, Andriani Koufou, for doing me the honour of giving me the opportunity to curate this exhibition.

I would like to extend my sincere thanks to the Foundation of Panayotis and Effie Michelis and to the Director of the Foundation Marina Tsoulou, to the Administrative Board of the Greek Community of Trieste and to its President, Stylianos Ritsos for granting permission to publish the works which are part of their collections. I am also grateful to Katerina Demeti, Archeologist-Director of the Museum of D. Solomos and Other Eminent People of Zakynthos and the Board of Directors of the Museum for the loan of the charm of Manto Mavrogeni. My sincerest thanks to Panayotis Kousathanas, Founder of the "The Panayotis Kousathanas Library – Municipal Research Foundation of Culture & Tradition" for providing valuable printed matter for the documentation of the exhibition. Many thanks to Manouil Tasoulas for his useful comments and his valuable help during our research. Many thanks are also given to the Director of the National Historical Museum, Maria Papanastasiou, for granting permission to publish the works which are part of the Museum collection. Many thanks to Andonis Kioukas, director of the film dedicated to Manto Mavrogeni created on the occasion of the exhibition. Warm thanks are due to Dr. Afrodite Kouria, Art Historian, for making such good points during the preparation of the exhibition.

Warm thanks are also due to Vasso Avramopoulou who designed and edited the catalogue, delivering a flawless result. I would also like to thank Despoina Lamprou for the translations and copy editing for English texts, and Vassiliki Schiza for the editing of Greek texts and the proofreading. My sincere thanks to Kostas Vergas, Elias Cosindas, Thaleia Kympari, Dimitris Michalakis and Vivi Chanioti for photographing the artworks.

I would like to express my warmest gratitude to Katerina Zouganeli, General Director of KDEPPAM for our excellent cooperation and her immense zeal for the realisation of this exhibition. Finally, I would like to thank the artists: Artemis Alcalay, Annita Argyroiliopoulou, Irini Kana, Pelagia Kyriazi, Michalis Manousakis, Antonios Panagopoulos, Aggelos Papadimitriou, Ifigeneia Sdoukou, Dimitra Siaterli, Aggelos Skourtis, Marios Spiliopoulos and Jannis Psychopaidis, for their enthusiastic response to our invitation, creating original works for the exhibition and allowing us to see the heroine of Mykonos through the artists' eyes.

Irini Savvani

Art Historian

Ο ένδοξος οίκος των Μαυρογένη

Η Μαντώ (Μαγδαληνή) Μαυρογένη[1] ανήκε στον ένδοξο οίκο Μαυρογένη, σε μια από τις πιο ξακουστές και πλούσιες φαναριώτικες οικογένειες, που είχε μακρά ιστορία και σταδιακά κατακτούσε υψηλά αξιώματα στους κρατικούς μηχανισμούς της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η οικογένεια Μαυρογένη είχε ρίζες στην Πάρο, στην Τήνο, στην Εύβοια και κυρίως στη Μύκονο. Ο παππούς της Μαντώς ήταν ο Δημήτριος, ο οποίος γεννήθηκε στην Πάρο και εγκαταστάθηκε στη Μύκονο. Υπήρξε ο «Γενάρχης» του μυκονιάτικου κλάδου της οικογένειας των Μαυρογένη και απέκτησε μεγάλη κτηματική περιουσία. Διετέλεσε βοεβόδας, διοικητής δηλαδή του νησιού, και υπήρξε υποπρόξενος της Αυστρίας. Ο πατέρας της Μαντώς, ο Νικόλαος, γεννήθηκε στη Μύκονο, πιθανόν γύρω στα 1755. Το 1780 παντρεύτηκε τη Ζαχαράτη Αντωνίου Χατζή Μπατή, η οποία ανήκε σε αρχοντική οικογένεια της Μυκόνου. Λίγα χρόνια μετά τον γάμο του, το 1788, ο Νικόλαος έπειτα από πρόσκληση του συνονόματου θείου του Νικόλαου (1738-1790), ηγεμόνα της Μολδοβλαχίας, πήγε στο Βουκουρέστι, όπου υπηρέτησε στο πλευρό του θείου του ως σπαθάρης, αρμόδιος δηλαδή για την ασφάλεια και την τάξη.

Το 1790 όμως, «μετά την σφαγήν του Ηγεμόνος θείου του Νικολάου Μαυρογένους, επανήλθεν εις Μύκονον, όπου παραλαβών την οικογένειάν του μετέβη εις Τριέστιον, και όπου διέμηνεν ικανούς χρόνους εμπορευόμενος· είχε περιουσίαν του τότε καιρού κολοσσιαίαν, οικίας εις Τριέστιον, εις Χίον, εις Σμύρνην, εν κτήμα εις Πετρούπολιν, περιουσίαν κτηματικήν εις Μύκονον, Πάρον και Άνδρον...».[2]

Η Τεργέστη ήταν μια πόλη που παρείχε ειδικά προνόμια στους Έλληνες εμπόρους, ενώ παράλληλα τα παιδιά τους απολάμβαναν την καλύτερη μόρφωση που διέθετε η εποχή. Ο Νικόλαος με τη Ζαχαράτη απέκτησαν πέντε παιδιά: τον Δημήτριο, τον Αντώνιο, τον Στέφανο, την Ειρήνη και τη Μαντώ. Σύμφωνα με τα αρχεία απογραφής πληθυσμού της Ελληνικής Κοινότητας Τεργέστης, η Μαντώ το 1792 ήταν εννέα ετών. Έτσι συμπεραίνουμε ότι γεννήθηκε το 1783 και πιθανός τόπος γέννησής της ήταν η Μύκονος, αφού εκεί ζούσε η οικογένειά της πριν τους οδηγήσει ο πατέρας της στην Τεργέστη.

←
Οικόσημο της οικογένειας Μαυρογένη, αναδημοσίευση από Θεόδωρος Μπλανκάρ, *Ο Οίκος των Μαυρογένη*, Αθήνα 2011, σ. 46.

Mavrogenis house coat of arms, republication from Theodoros Blancard, *O Oikos ton Mavrogeni*, Athens, 2011, p. 46.

1. Όπως επισημαίνει ο Μανουήλ Τασούλας στη βιογραφία *Μαντώ Μαυρογένη*, Ιστορικό Αρχείο, Μύκονος 1995, στην ιστορική μας συνείδηση η Μαντώ είναι γνωστή ως Μαυρογένους επειδή οι λόγιοι της εποχής χρησιμοποιούσαν τον τύπο της καθαρεύουσας για το επίθετό της. Η ίδια όμως, στα πολυάριθμα ιστορικά έγγραφά της, υπέγραφε ως Μαυρογένη.
2. Théodore Blancard, *Les Mavroyéni: Histoire d'Orient (de 1700 à nos jours)*, απόσπασμα επιστολής του Εμμ. Πρασσακάκη προς Γρυπάρη (ελληνικά στο πρωτότυπο), Παρίσι 1909, τ. Β΄, σ. 757.

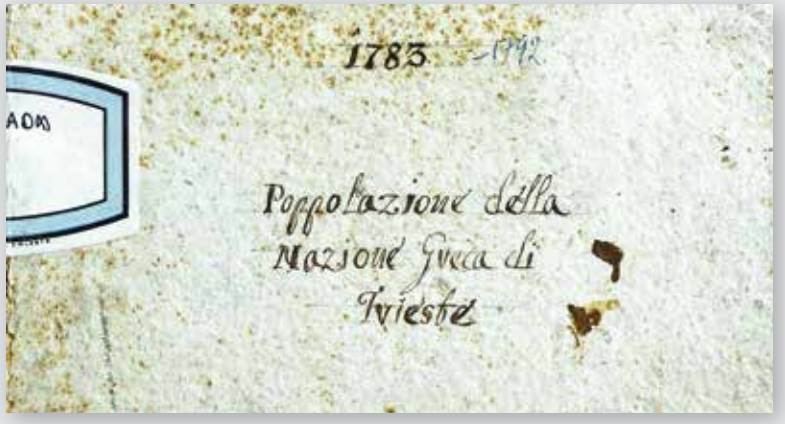

The Glorious House of Mavrogeni

Manto (Magdalene) Mavrogeni[1] belonged to the glorious house of Mavrogeni, one of the wealthiest and most eminent Phanariot families with a long history, which gradually gained high positions in the state structures of the Ottoman Empire. The Mavrogenis family had origins from Paros, Tinos, Evia and mainly from Mykonos. Manto's grandfather was Dimitrios, who was born in Paros and later on moved to Mykonos. Dimitrios was in fact the first ancestor of the Mavrogenis family branch in Mykonos and became the owner of a large landed property. He served as Voivode, which means he was the governor of the island and also was vice-consul of Austria. Manto's father, Nicholaos, was born in Mykonos, probably around 1755. In 1780, he married Zacharati Antoniou Chatzi Bati who belonged to a noble family of Mykonos. In 1788, just a few years after his marriage, Nicholaos, at the invitation of his namesake uncle Nicholaos (1738-1790) who was the ruler of Moldovlachia at the time, went to Bucharest, where he served his uncle as a spathar, in other words he was the person responsible for order and security.

However, in 1790, "after the massacre of his uncle, ruler Nicholaos Mavrogenis, he returned to Mykonos, took his family and went to Trieste where he stayed for a long time and led his life as a merchant. At the time he owned property that was colossal, houses in Trieste, in Chios, in Smyrna, a piece of land in Petroupolis, landed property in Mykonos, Paros and Andros islands...".[2]

Trieste was a city which conferred special privileges for Greek merchants, while also their children enjoyed the best education available at the time. Nicholaos and Zacharati had five children: Dimitrios, Antonios, Stefanos, Irini and Manto. According to the population census of the Greek Community in Trieste in 1792 Manto was nine years old, which is a fact that leads us to consider that 1783 is the year of her birth and that, possibly, her birth place is Mykonos, since her family lived there before her father took them in Trieste.

←
Εξώφυλλο του βιβλίου απογραφής της ελληνικής κοινότητας της Τεργέστης το 1783-1792.

Cover of the census book of the Greek community of Trieste in 1783-1792.

←
Απόσπασμα από το βιβλίο απογραφής της ελληνικής κοινότητας Τεργέστης με την καταγραφή της οικογένειας του Νικολάου Μαυρογένη. Σύμφωνα με αυτό, η Μαντώ Μαυρογένη το 1792 ήταν εννέα ετών.

Excerpt from the census book of the Greek community of Trieste including an entry with the family of Nicholaos Mavrogenis. According to this entry, in 1792, Manto was nine years old.

1. As Manouil Tasoulas points out in the biography *Μαντώ Μαυρογένη*, Historical Archive, Mykonos 1995, in our historical consciousness Manto is known as Mavrogenous because the scholars of that era used the form of the purist Greek language for her last name. Manto herself, though, signed as Mavrogeni in the numerous historical documents of hers.
2. Théodore Blancard, *Les Mavroyéni: Histoire d'Orient (de 1700 à nos jours)*, excerpt from a letter by Emmanouil Prassakakis to Gryparis, Paris 1909, vol. II, p. 757.

La Bella Greca

Η ομορφιά της Μαντώς και η χαρισματική της προσωπικότητα φαίνεται να ήταν παροιμιώδεις στους πνευματικούς κύκλους της Τεργέστης, γι' αυτό και την αποκαλούσαν La Bella Greca (Η όμορφη Ελληνίδα).

> «Ήταν ψηλή, λεπτή και λυγερή, με βάδισμα χαριτωμένο. Τα μαλλιά της κατάμαυρα και λαμπερά· τα μάτια της το ίδιο, μ' ένα βλέμμα γλυκό και έξυπνο. Είχε κατατομή ελληνική, στόμα μικρό και χαμογελαστό, χρώμα ρόδινο...».[1]

Εκτός όμως από την ομορφιά, η νεαρή κοπέλα διέθετε και σπάνια μόρφωση για Ελληνίδα της εποχής της. Ο πατέρας της πίστευε βαθύτατα στη μόρφωση των παιδιών του κι έτσι η Μαντώ διδάχτηκε, μεταξύ άλλων, αρχαία ελληνικά, αριθμητική και μουσική.

> «Με την ίδια άνεση που μιλούσε τη μητρική της γλώσσα, μιλούσε τα τουρκικά, τα γαλλικά και τα ιταλικά, τα οποία τραγουδούσε κιόλας με συνοδεία πιάνου ή κιθάρας».[2]

Ταυτόχρονα, η Μαντώ φαίνεται να είχε αρχίσει να μυείται στα μυστικά του αγώνα για την Απελευθέρωση πιθανόν ήδη από την Τεργέστη μέσω του πατέρα της. Εκείνος ήταν ένθερμος υποστηρικτής του Διαφωτισμού, θαύμαζε τη Γαλλική Επανάσταση και είχε επηρεαστεί από τον Ρήγα Φεραίο (1757-1798), τον οποίο είχε γνωρίσει στο Βουκουρέστι. Μάλιστα, σύμφωνα με τα εμπορικά βιβλία του πατέρα της, ο Νικόλαος Μαυρογένης είχε ενισχύσει οικονομικά στο έργο του τον Λάμπρο Κατσώνη (1752-1805), ο οποίος είχε τη βάση των επιχειρήσεών του στην Τεργέστη.

Δεν γνωρίζουμε με ακρίβεια πότε έφυγε η οικογένεια από την Τεργέστη· πιθανώς στις αρχές του 1800. Ο πατέρας της πάντως πρέπει να πέθανε γύρω στο 1818, ενώ η γυναίκα του, η Ζαχαράτη, δεν έπαψε να πιστεύει ότι τον δηλητηρίασαν σε ένα γεύμα που ήταν καλεσμένος.

←
«Μαντώ. Κόρη του Οσποδάρου Νικολάου Μαυρογένη, μια ξακουστή ηρωίδα από τη Μύκονο, ένα μικρό νησί του Αρχιπελάγους», λιθογραφία επιχρωματισμένη, 46 x 34 εκ., εκδ. A. Friedel, Λονδίνο-Παρίσι 1827. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Manto. Daughter of Hospodar Nicholaos Mavrogenis, a famous heroine from Mykonos, a small island of the Archipelago", overpainted lithograph, 46 x 34 cm., ed. A. Friedel, London-Paris 1827. Collection of Ilias E. Daradimos.

1. Pierviviano Zecchini, *Quadri della Grecia moderna*, Βενετία 1866, σ. 39.
2. *Στο ίδιο*, σ. 39.

←
«Γυναίκες της Μυκόνου», 11x 16 εκ., Tournefort, *Relation d'un Voyage du Levant*, Παρίσι 1717. Αγγλική έκδοση. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Women of Mykonos", 11x 16 cm., Tournefort, *Relation d'un Voyage du Levant*, Paris 1717. English Edition. Collection of Ilias E. Daradimos.

Μετά τον θάνατο του πατέρα της, η Μαντώ πήγε στην Τήνο, σε ένα σεβάσμιο ιερωμένο θείο της, τον παπά Νικόλαο Μαύρο. Κοντά του συνέχισε την κατάρτισή της με τη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, αλλά και του έργου του Αδαμάντιου Κοραή (1748-1833). Ο θείος της, πιθανώς και μέλος της Φιλικής Εταιρείας, της εμφύσησε με θέρμη τα ιδανικά της ελευθερίας.

Με το ξέσπασμα της Επανάστασης, η Μαντώ πηγαίνει στη Μύκονο και περνάει στην ενεργό δράση. Εκεί, τη συναντά γύρω στα μέσα του 1821 ο Γάλλος αξιωματικός και φιλέλληνας Maxime Raybaud (1795-1894).Το πάθος της Μαντώς και ο ένθερμος ζήλος της για την απελευθέρωση αποτυπώνονται εύστοχα στα λόγια του:

> «Η δεσποινίς Μαντώ είναι προικισμένη με μεγάλη γλυκύτητα χαρακτήρα, αλλά όταν μιλάει για την απελευθέρωση της πατρίδας της, ζωηρεύει, η φωνή της υψώνεται και τα λόγια της κυλάνε με τόσο εμπνευσμένη ευγλωττία ώστε δεν κουράζεται κανείς να την ακούει. "Δεν έχει σημασία τι θ' απογίνω εγώ, αρκεί να απελευθερωθεί η πατρίδα μου. Αφού δώσω όλα όσα μπορώ να διαθέσω για τον ιερό σκοπό της ελευθερίας, θα πάω στο στρατόπεδο των Ελλήνων για να πεθάνω εάν χρειαστεί γι' αυτήν". Έτσι μιλούσε η δεσποινίς Μαντώ (νέα ακόμη, χαριτωμένη, ευχάριστη με ιδιαίτερα προσεγμένη εμφάνιση)».[3]

→
«Ελληνίδα της Μυκόνου», 27 x 20 εκ., Frederick Calvert (Baron Baltimore), *Eastern Costume, Engraved from the Collection of Lord Baltimore, after designs by Francis Smith*. Λονδίνο 1769. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Greek woman of Mykonos", 27 x 20 cm., Frederick Calvert (Baron Baltimore), *Eastern Costume, Engraved from the Collection of Lord Baltimore, after designs by Francis Smith*. London 1769. Collection of Ilias E. Daradimos.

3. Maxime Raybaud, *Mémoires sur la Grèce, pour servir à l'histoire de la guerre de l'Indépendance*, Παρίσι 1825, κεφ. II, σ. 119-121.

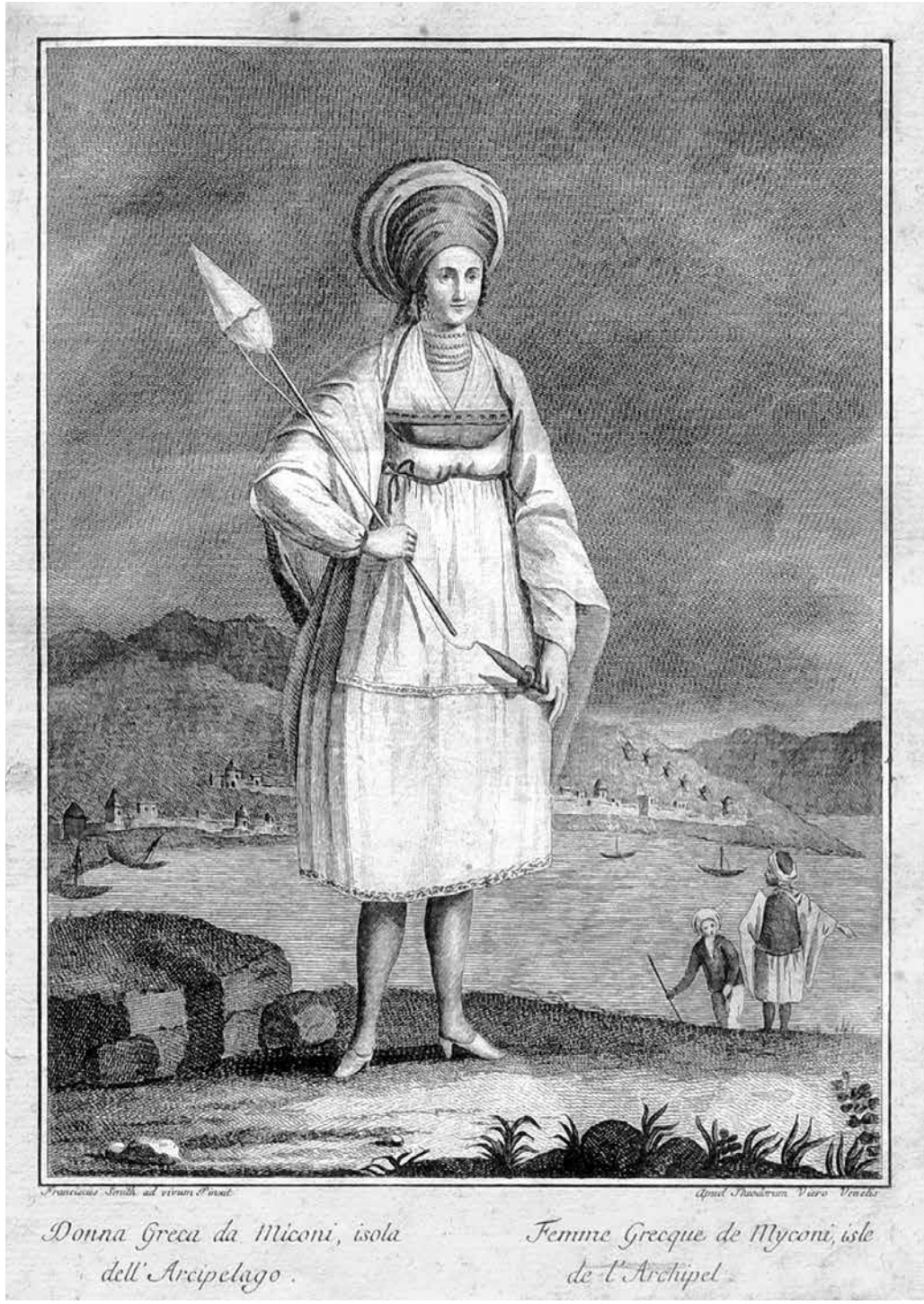

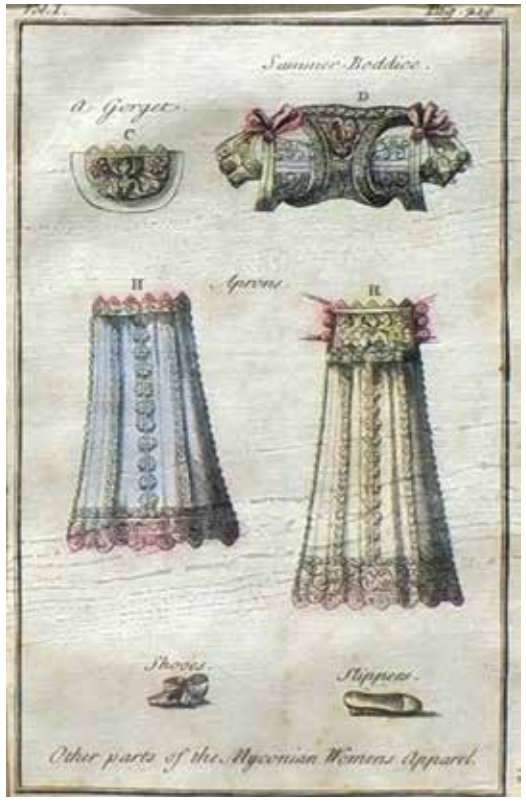

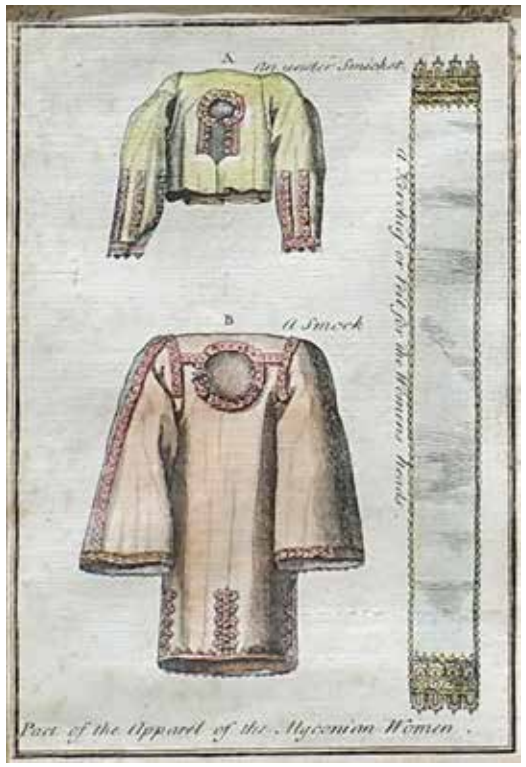

←
Εξαρτήματα γυναικείας φορεσιάς Μυκόνου, 16 x 11 εκ., Tournefort, *Relation d'un Voyage du Levant,* Παρίσι 1717. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

Accessories of the Mykonian women's costume, 16 x 11 cm., Tournefort, *Relation d'un Voyage du Levant,* Paris 1717. Collection of Ilias E. Daradimos.

→
«Μυκονιάτισσα», 1811, χαρακτικό, 34 x 22,5 εκ. Σπάνια απεικόνιση Μυκονιάτισσας από τον Τούρκο περιηγητή Mehmed Fenerci των αρχών του 19ου αιώνα. *Ottoman costume book,* Kos, Vafki 1986. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Woman of Mykonos", 1811, print, 34 x 22.5 cm. Rare depiction of a Mykonian woman by the traveller of turkish origin Mehmed Fenerci, early 19th century. *Ottoman costume book,* Kos, Vafki 1986. Collection of Ilias E. Daradimos.

←
«Μαντώ. Κόρη του Οσποδάρου Νικολάου Μαυρογένη, μια ξακουστή ηρωίδα από τη Μύκονο, ένα μικρό νησί του Αρχιπελάγους», λιθογραφία επιχρωματισμένη, 35 x 24 εκ., εκδ. A. Friedel, Λονδίνο-Παρίσι 1827. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Manto. Daughter of Hospodar Nicholaos Mavrogenis, a famous heroine from Mykonos, a small island of the Archipelago", overpainted lithograph, 35 x 24 cm., ed. A. Friedel, London-Paris 1827. Collection of Ilias E. Daradimos.

La Bella Greca

Manto's beauty and charismatic personality seem to have been legendary among the intellectual elite of Trieste, that's why they called her La Bella Greca (The Beautiful Greek Woman).

> "She was tall, thin and slender, with a graceful gait. Her hair deep black and shiny, the same her eyes, with a look that was sweet and smart at the same time. She had the Greek profile, a mouth that was small and smiling, a rosy complexion...".[1]

But it wasn't just the young girl's beauty as her looks coupled with a rare education for a young woman of her time. Her father deeply believed in providing an education for his children, and so Manto was taught, among other things, ancient Greek, arithmetic and music.

> "She would speak Turkish, French and Italian with the same fluency as her mother tongue, and she could also sing in all three languages accompanied by the piano or the guitar...".[2]

Simultaneously, Manto seems to have started being initiated in the secrets of the Struggle for Freedom, possibly from Trieste, through her father. He was an ardent supporter of the Enlightenment, he truly admired the French Revolution, and had been deeply influenced by Rigas Fereos (1757-1798) whom he had met in Bucharest. In fact, according to the accounting books of her father, Nicholaos Mavrogenis had financially supported the revolutionary action of Lambros Katsonis (1752-1805), who actually had the base of his operations in Trieste.

We do not know when exactly the family left Trieste. Most probably, this was in the early 1800s. Manto's father, though, must have died around 1818, and his wife, Zacharati, never abandoned her belief that he was actually poisoned at a dinner he had been invited to.

After the death of her father, Manto went to Tinos to live with the revered priest an uncle of hers, Nicholaos Mavros. Near her uncle she completed her education in ancient Greek literature, and also in Adamantios Korais' works (1748-1833).

1. Pierviviano Zecchini, *Quadri della Grecia moderna*, Venice 1866, p. 39.
2. Ibid., p. 39.

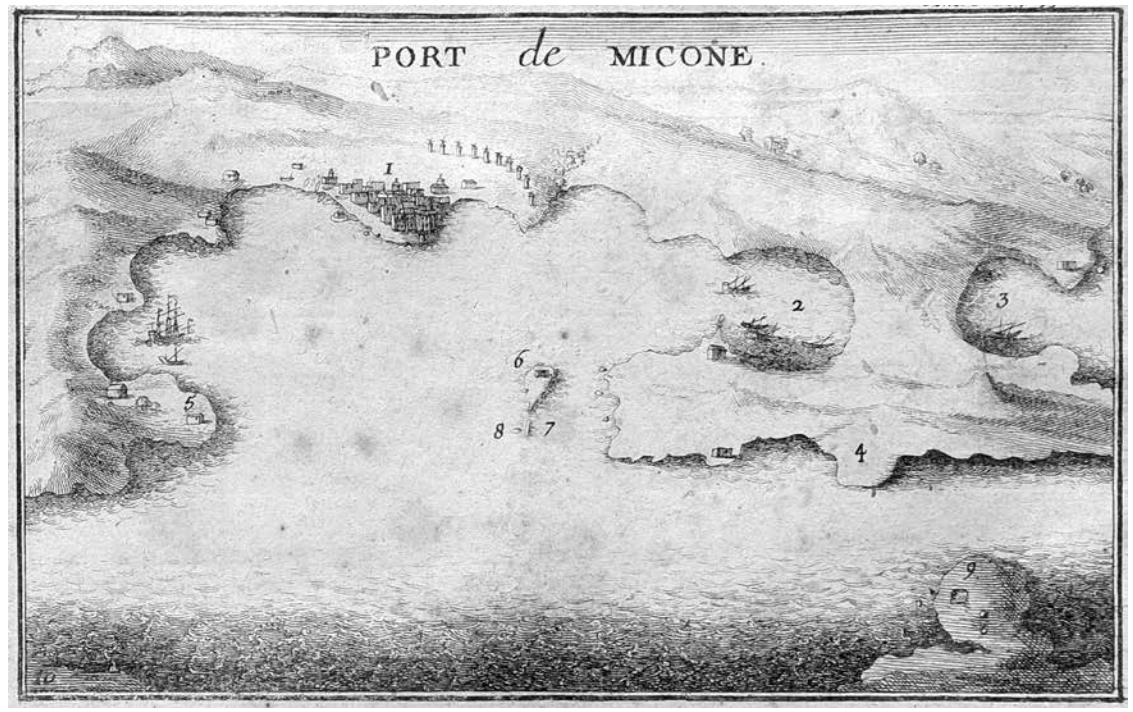

«Λιμάνι Μυκόνου», 11,5 x 17 εκ. Tournefort, *Relation d'un Voyage du Levant*, Παρίσι 1717. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Port de Micone", 11.5 x 17 cm. Tournefort, *Relation d'un Voyage du Levant*, Paris 1717. Collection of Ilias E. Daradimos.

←
Φ. Ζωναράς, «Η ήρωΐς τῆς Μυκώνου, ἡ Μαντῶ Μαυρογένους», ελαιογραφία σε ξύλο, 66 x 47 εκ., Κωνσταντινούπολη 1901. Ευγενική παραχώρηση Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

F. Zonaras, "The heroine of Mykonos Manto Mavrogenous", oil on wood, 66 x 47 cm., Constantinople 1901, courtesy of the National Historical Museum.

Her uncle, who probably was a member of Filiki Eteria,* instilled in her with fervor the ideals of freedom.

With the outbreak of the Revolution, Manto goes to Mykonos and takes active action. It is on the island of Mykonos that the French officer and philhellene Maxime Raybaud (1795-1894) meets Manto, half-way through 1821. Manto's passion and fervent zeal for liberation are aptly expressed in his words:

> "Miss Manto has a personality that's gifted with such great sweetness, but when she talks about the liberation of her homeland, she livens up, her voice rises and her words flow with such an inspiring eloquence that one could hardly ever get tired of listening to her. 'It does not matter what will become of me, as long as my country is liberated. After I have given everything I can give to the sacred cause of freedom, I will then go to the Greek military camp to die for freedom if I have to.' That's how Miss Manto spoke (young as she still was, graceful and pleasant with a particularly neat appearance)."[3]

3. Maxime Raybaud, *Mémoires sur la Grèce, pour servir à l'histoire de la guerre de l'Indépendance*, Paris 1825, ch. II, pp. 119-121.

* Filiki Eteria or Society of Friends: The Greek secret revolutionary society established in 1814 with the aim to overthrow the Ottoman rule of Greece and establish an independent Greek state.

Η Μαντώ παίρνει ενεργό μέρος στην Επανάσταση

←
«Η Μαντώ ανάμεσα στα παλικάρια της». Χαρακτικό από το βιβλίο του Δρ. Γκες, *Η αρχαία και η νέα Ελλάδα*, αναδημοσίευση από Μανουήλ Τασούλας, *Μαντώ Μαυρογένη*, Μύκονος 1995.

"Manto among her brave men", print from the book of Dr. Ges, *Ancient and Modern Greece*, republication from Manouil Tasoulas, *Manto Mavrogeni*, Mykonos 1995.

Με έδρα της κυρίως τη Μύκονο, η Μαντώ από το 1821 και εξής δραστηριοποιείται ενεργά στον αγώνα της απελευθέρωσης. Διέθεσε όλη την πατρική της περιουσία προς τον σκοπό αυτό, ενώ έλαβε μέρος και η ίδια σε πολλές θαλάσσιες και χερσαίες επιχειρήσεις.

Στη μάχη δε της Μυκόνου (15 Οκτωβρίου 1822), αναδεικνύεται ηρωίδα. Η νικηφόρα για τους Έλληνες μάχη της Μυκόνου ήταν μια από τις καθοριστικές μάχες του δευτέρου έτους της Επανάστασης. Ο οθωμανικός στόλος είχε ξεκινήσει στις αρχές Οκτωβρίου την πορεία του στην Κωνσταντινούπολη, όπου θα ξεχειμώνιαζε. Κατά τη διαδρομή, αγκυροβόλησε ανοικτά της Μυκόνου. Τότε, οι πρόκριτοι του νησιού, με πρωτοστατούσα τη Μαντώ, συγκρότησαν πολεμικό σώμα για την υπεράσπιση του νησιού τους.

Η ίδια η Μαντώ όχι μόνο στρατολόγησε τους αγωνιστές με δικά της έξοδα βάζοντας ενέχυρο τα κοσμήματα της προίκας της, αλλά, σύμφωνα με τον Μπλανκάρ, όταν εμψύχωνε το επίλεκτο σώμα της και τους ζήτησε να επιλέξουν αρχηγό, η «νεολαία δέχτηκε με αγαλλίαση αυτήν την πρόταση και ανακήρυξε ομόφωνα την όμορφη Μαντώ Μαυρογένους ως αρχηγό τους. Το περήφανο βλέμμα της, το παράστημά της, η δύναμη του χαρακτήρα της, ωθούσαν τους νέους να πιστεύουν ότι είχαν απέναντί τους μια ηρωίδα ικανή να τους οδηγήσει στη νίκη, έναν αρχηγό που τους ενέπνεε θάρρος και τόλμη».[1] Με τη Μαντώ στην πρώτη γραμμή, όταν αποβιβάστηκαν οι στρατιώτες του εχθρού, ακολούθησαν συμπλοκές που έληξαν με μεγάλες απώλειες εις βάρος των επιτιθέμενων. Αντίθετα, «οι δε γενναίοι μας στρατιώται Μυκόνιοι, τη δυνάμει του Θεού και της Θεοτόκου, δεν εβλάφθησαν πλην ενός, τον οποίον ελάβωσαν εις το χέρι [...]»,[2] σύμφωνα με την αναφορά του Αντεπάρχου Μυκόνου Γεωργίου Σκευά. Εδώ, αξίζει να σημειωθεί και η παντελής έλλειψη αναφοράς στη συμβολή της Μαντώς Μαυρογένη στη συγκεκριμένη μάχη.

1. Blancard, *Les Mavroyéni*, σ. 402.
2. Αρχεία Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τ. 13, αρ. εγγρ. 204, Βιβλιοθήκη της Βουλής, σ. 143.

←
«Έρανος για τους Έλληνες»
(«Quête pour les Grecs»).
Φιλελληνικό πιάτο φαγεντιανής, χρηστικού και αισθητικού χαρακτήρα, του γαλλικού εργοστασίου στο Montereau, δ. 21,8 εκ., π.1826-1830.
Οι φιλελληνικές σειρές πιάτων άνθισαν στη Γαλλία κατά τη διάρκεια της Επανάστασης με σκοπό την οικονομική ενίσχυση του Αγώνα. Εδώ, η σειρά του Montereau, εμπνευσμένη από λιθογραφίες της εποχής, διακρίνεται για τα πλαισιωμένα με δάφνινα στεφάνια ονόματα αγωνιστών και φιλελλήνων, ενώ ανάμεσά τους διακρίνουμε λάβαρα με τις λέξεις Croix (Σταυρός) και Liberté (Ελευθερία).
Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Quête pour les Grecs"
("Fundraiser for the Greeks").
Faience plate with philhellenic theme, of functional and aesthetic value, made by the French factory in Montereau, 21.8 cm d. circa 1826-1830.
Plates with philhellenic themes flourished during the years of the Revolution, with an aim to raise money for the Greek cause. Here, the Montereau series was inspired by the lithographies of the day and can be distinguished by the names of combatants and philhellenes framed by laurel wreaths, amongst which one may discern banners bearing the words Croix (Cross) and Liberté (Freedom).
Collection of Ilias E. Daradimos.

←
«Έρανος για τους Έλληνες»
(«Quête pour les Grecs»).
Φιλελληνικό πιάτο φαγεντιανής του γαλλικού εργοστασίου στο Montereau, δ. 21,8, π.1826-1830. Η σειρά, χαρακτηριστικό του εργοστασίου, διακρίνεται για τη ζωηρή κίτρινη μπορντούρα στο πλαίσιο.
Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Quête pour les Grecs"
("Fundraiser for the Greeks").
Faience plate with philhellenic theme, of functional and aesthetic value, made by the French factory in Montereau, 21.8 cm. diameter, circa 1826-1830.
The series is distinguished by the bright yellow border in the frame.
Collection of Ilias E. Daradimos.

Ο απόηχος της μάχης της Μυκόνου είναι εμφανής στο φιλελληνικό βλέμμα του χαράκτη που απεικονίζει τη Μαντώ ανάμεσα στα παλικάρια της, μετά τη μάχη, να στηρίζεται με το σπαθί της στο έδαφος μπροστά από έναν αποκεφαλισμένο Αλγερινό (βλ. σ. 24).[3]

Μολονότι οι σύγχρονοί της Έλληνες ιστοριογράφοι φαίνεται να αγνοούν την πολεμική της δράση και να μην τη συμπεριλαμβάνουν στις αναφορές τους, η συμμετοχή της έχει φτάσει στις μέρες μας κυρίως μέσα από τις καταγραφές ξένων ιστοριογράφων και περιηγητών, αλλά και με τις δικές της αναφορές προς το «γκουβέρνο». «Εις τα 1821, είχα ετοιμάσει 150 στρατιώτες διά να τους εμβαρκάρω εις το καράβι του καπετάν Μάρκου Νιόρδου, που είχα ναυλώσει, τους οποίους είχα με πληρωμήν και εις τους περισσοτέρους δεδομένα όπλα», αναφέρει σε επιστολή της.[4] Ο Μαξίμ Ρεμπώ υπήρξε μάρτυρας των αγώνων της Μαντώς, καθώς εκείνη την περίοδο βρισκόταν στη Μύκονο, «Η δις Μαντώ, πάντοτε πρόθυμη για νέες θυσίες προς την πατρίδα της, στρατολόγησε με χρήματά της ένα μεγάλο αριθμό ναυτών, οι οποίοι διορίστηκαν στον ελληνικό στόλο».[5]

Η Μαντώ οργάνωσε με δικά της έξοδα και εκστρατείες στις οποίες συμμετέχει ενεργά στην Εύβοια, στο Πήλιο, αλλά και στην Πελοπόννησο κάθε φορά σε συνεργασία με τους εκεί αγωνιζόμενους οπλαρχηγούς.

Ο François Pouqueville (1770-1838), Γάλλος ιστορικός και περιηγητής, στο έργο του *Histoire de la régénération de la Grèce*, αφιερώνει αρκετές σελίδες στα πολεμικά της κατορθώματα, όπως για παράδειγμα στην αποβίβασή της στην Εύβοια (22 Φεβρουαρίου 1823), όχι χωρίς μια συχνά λυρική αφήγηση των γεγονότων. «Στους αρχαίους χρόνους, οι Έλληνες θα πίστευαν ότι βλέπουν την Παλλάδα, που ερχόταν από τα περιγιάλια της Αττικής... Είχε φτάσει [η Μαντώ] να δημιουργήσει δεκαέξι λόχους, από πενήντα άντρες τον καθένα, επικεφαλής των οποίων προχωρούσε η ίδια, οπλισμένη με το σπαθί του Μαυρογένη, δώρο αλλοτινό της Αυγούστας Αικατερίνης, αυτοκράτειρας του Βορρά...».[6] Για την ίδια μάχη ο Μπλανκάρ αναφέρει «Σε όλες τις συμπλοκές, η Μαντώ Μαυρογένους, βοηθούμενη από τα στρατεύματά της, σκότωσε πολλούς Τούρκους. Στεκόταν απέναντι από την πύλη της εξόδου· είχε ζητήσει αυτή τη θέση επειδή ήταν η πιο επικίνδυνη και της δόθηκε ως φόρος τιμής στη γενναιότητά της».[7]

Ταυτόχρονα, η Μαντώ Μαυρογένη αξιοποιεί τον θαυμασμό που τρέφουν για την ίδια οι ξένοι φιλέλληνες όταν τη γνωρίζουν από κοντά, και συντάσσει επιστολές προς τις κυρίες της Γαλλίας και της Αγγλίας με σκοπό να εξασφαλίσει την υποστήριξή τους και χρήματα για τον Αγώνα.

«Προς τις κυρίες του Παρισιού... Μια απλή κοπέλα, που μεγάλωσε πάνω σε ένα βράχο, έζησε μέσα στη θλίψη και σφύζει από πατριωτισμό, ζητά να ακουστεί από

3. Δρ. Γκες, «Η αρχαία και η νέα Ελλάδα», στο Παναγιώτης Κουσαθανάς, *Παραμιλητά*, Αθήνα 2019.
4. ΓΑΚ υπ. Εσωτερικών, Φ. 36 13/7/1824.
5. Blancard, *Les Mavroyéni*, σ. 304.
6. François Pouqueville, *Histoire de la régénération de la Grèce*, Παρίσι 1824, τ. Δ', σ. 307-308.
7. Blancard, *Les Mavroyéni*, σ. 405.

Γιαταγάνι, όπλο της Ελληνικής Επανάστασης, που χρησιμοποιήθηκε στους αγώνες της Μυκόνου. Προέλευση οικογένεια Χαλκιοπούλου, Μύκονος. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

Yataghan, weapon of the Greek Revolution used during the struggles of Mykonos. Origin, Chalkiopoulos family, Mykonos. Collection of Ilias E. Daradimos.

ένα πλήθος κυριών που είναι βυθισμένες στις απολαύσεις, έχουν στη διάθεσή τους όλα τα θαύματα του ανθρωπίνου πνεύματος, ζουν μέσα στη χλιδή, διασκεδάζουν με τις τέχνες και έχουν συνηθίσει στους ευγενείς τρόπους. Με όλες αυτές τις αντιθέσεις μεταξύ των συνηθειών μας μπορεί άραγε να υπάρξει κάποια ομοιότητα στη γλώσσα μας, και μήπως θα γελοιοποιηθώ αν μιλήσω για την επανάσταση της ηρωικής πατρίδας μου σε γυναίκες που γνωρίζουν μόνο τις επαναστάσεις της μόδας; ... Η αγάπη για την πατρίδα μου, η αφοσίωση στη θρησκεία μου, η δίψα για δίκαια εκδίκηση έχουν ξεσηκώσει την ψυχή μου και μου έχουν δώσει το πάθος για τις μάχες. Ποθώ μια μέρα μάχης, όπως εσείς λαχταράτε την ώρα ενός χορού».[8]

Η Ευρώπη έχει αρχίσει να συγκινείται από τον Ελληνικό Αγώνα και η φήμη της Μαντώς έχει υπερβεί τα ελληνικά σύνορα, χάρη στους φιλέλληνες που καταγράφουν την ιστορία της οικογένειάς της, αλλά και της ίδιας προσωπικά. Ακόμη και ο Ιούλιος Βερν στο μυθιστόρημά του *Το Αιγαίο στις φλόγες* αναφέρεται στη Μαντώ «Η κόρη (Μαντώ) μπήκε αμέσως στην επανάσταση και ξεσήκωσε τους Μυκονιάτες. Αρμάτωσε πλοία και τις περισσότερες φορές τα διεύθυνε η ίδια. Διοργάνωσε ομάδες Κλεφτών και τους οδηγούσε η ίδια στις μάχες. Αναχαίτισε τη στρατιά του Σελίμ Πασά στα στενά φαράγγια του Πηλίου και διακρίθηκε μέχρι το τέλος του πολέμου, επιχειρώντας συχνά επιθέσεις ενάντια στους Τούρκους, στις κλεισούρες των Βουνών της Φθιώτιδας».[9]

Σε δεύτερη επιστολή της, η Μαντώ απευθύνει έκκληση στις Αγγλίδες κυρίες (12 Αυγούστου 1824) μέσω του Edward Blaquiere, Άγγλου ιστορικού με φιλελληνική δράση, ο οποίος αναλαμβάνει να τη δημοσιεύσει στην Αγγλία. «Τολμώ, αγαπητές μου κυρίες, να απευθυνθώ σ' εσάς για να ζητήσω μια οικονομική βοήθεια, χωρίς

8. Η παραπάνω επιστολή δημοσιεύτηκε στη νουβέλα του J. Ginouvier, *Mavrogénie ou l'Héroïne de la Grèce*, Παρίσι 1825. Έγινε επανέκδοση το 1826 και το 1830.
9. Ιούλιος Βερν, *Το Αιγαίο στις φλόγες*, Αθήνα 2020, σ. 47.

Πιστόλες της Ελληνικής Επανάστασης. Χρησιμοποιήθηκαν στους αγώνες της Μυκόνου. Προέλευση οικογένεια Χαλκιοπούλου, Μύκονος. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

Pistoles of the Greek Revolution. Used during the struggles of Mykonos. Origin, Chalkiopoulos family, Mykonos. Collection of Ilias E. Daradimos.

την οποία δεν θα μπορέσουμε να προμηθευτούμε τα απαραίτητα όπλα για τον αγώνα μας. Ο σκοπός της έκκλησής μου είναι να εξασφαλίσω ένα άσυλο στις γυναίκες και στα παιδιά κατά τη διάρκεια της φοβερής αυτής κρίσης, ένα άσυλο που θα μπορούσε να γίνει το νησί της Εύβοιας, αν, με τη δική σας φιλανθρωπική παρέμβαση, μπορούσαμε να βρούμε τρόπο να την κατακτήσουμε και να την αφιερώσουμε στη μνήμη των γυναικών της Αγγλίας».[10]

Δεν είναι όμως μόνο η φήμη της Μαντώς που κατακτά την Ευρώπη, αλλά και η όμορφη φιγούρα της. Ο Δανός φιλέλληνας Adam Friedel (1780-;) το 1825 φιλοτέχνησε και τύπωσε είκοσι τέσσερις λιθογραφίες με τα πορτρέτα των αγωνιστών. Μεταξύ αυτών υπήρχαν και δύο γυναίκες: Η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα και η Μαντώ Μαυρογένη. Η σειρά γνώρισε μεγάλη επιτυχία και επανεκδόθηκε συνεχώς με παραλλαγές μέχρι το 1832. Η έκδοση αυτή ενίσχυσε τις προσπάθειες των Φιλελληνικών Επιτροπών για την προώθηση της Ελληνικής υπόθεσης στην Ευρώπη. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε μια από τις μεταγενέστερες εκδόσεις της σειράς (1829) ο Friedel φαίνεται να αντλεί έμπνευση και από το εικονογραφικό και φιλελληνικό υλικό των περιηγητών, όσον αφορά την απόδοση της ολόσωμης προσωπογραφίας της Μαντώς. Έτσι, φαντάζεται τη Μαντώ, σε μια ρομαντική εκδοχή της, σε ένα ειδυλλιακό εξωτερικό αρχοντικό περιβάλλον να στέκεται δίπλα από έναν αρχαιοελληνικό κίονα. Η δε ενδυμασία της αποτελεί έναν συνδυασμό από πολυτελές ευρωπαϊκό φόρεμα, το οποίο παραπέμπει στην αρχοντική της καταγωγή, και ένα σαλβάρι στο κάτω μέρος, που έχει σαφείς αναφορές σε ενδυμασίες της Ανατολής.[11]

10. Θεόδωρος Μπλανκάρ, *Ο Οίκος των Μαυρογένη*, Αθήνα 2011, σ. 411-412.
11. Βλ. Αφροδίτη Κούρια, *Η Ελλάδα στην περιηγητική εικονογραφία, 15ος-19ος αιώνας. Ταυτότητες, ετερότητες, μεταμορφώσεις*, Αθήνα 2016, σ. 143.

Manto takes an active role in the Revolution

←
«Μαντώ. Κόρη του Νικολάου Μαυρογένη, Η διακεκριμένη ηρωίδα της Μυκόνου», λιθογραφία, 46 x 34 εκ., εκδ. A. Friedel, Λονδίνο-Παρίσι 1826.

"Manto. Daughter of Nicholaos Mavrogenis. The distinguished heroine of Mykonos", lithograph, 46 x 34 cm., ed. A. Friedel, London-Paris 1826.

Based mainly in Mykonos, Manto has been active in the liberation struggle since 1821. To this end she dispensed all her paternal property, and actually participated herself in many maritime and land operations.

Manto emerges in fact as a heroine in the battle of Mykonos (October 15, 1822). The victorious battle of Mykonos was one of the decisive battles of the second year of the Revolution for the Greeks. The Ottoman fleet had already begun its voyage to Constantinople in early October, where it would anchor for the winter. Along the way, the fleet anchored off the island of Mykonos. Then, the nobles of the island, led by Manto, formed a military corps to defend their island.

Manto not only recruited the warriors at her own expense by pledging her dowry jewels but, according to Blancard, when she was trying to encourage her elite corps and asked them to choose a leader, "the youth accepted this proposal with delight and unanimously proclaimed beautiful Manto Mavrogeni as their leader. Her proud gaze, her stature, the strength of her character made young people believe that they were face to face with a heroine who was capable of leading them to victory, a leader who instilled them with courage and boldness."[1] With Manto on the front line when enemy soldiers disembarked, the clashes that ensued resulted in heavy losses for the attackers. On the contrary: "Our brave soldiers from Mykonos, by the power of God and Virgin Mary, were not harmed except for one, who was injured in the hand [...],"[2] according to the report of Georgios Skevas who was the Deputy Governor of Mykonos at the time. Also, it is worth noting the complete lack of reference to the contribution of Manto Mavrogeni in this battle.

1. Blancard, *Les Mavroyéni*, p. 402.
2. Archives of Greek Palingenesis, vol. 13, Document Number 204, Library of the Parliament.

«Η Μαντώ κατατροπώνει τους πειρατές». Στο πλαίσιο του φιλελληνικού κινήματος, πολλά προϊόντα έφεραν φανταστικές φιγούρες των Αγωνιστών της Επανάστασης. Εδώ, η ετικέτα ενός γαλλικού λικέρ φέρει το όνομα της ηρωίδας της Μυκόνου. Η Μαντώ, με υψωμένο το σπαθί της, βρίσκεται σε ένα σκηνικό μάχης. Αναδημοσίευση από Μανουήλ Τασούλας, *Μαντώ Μαυρογένη*, Μύκονος 1995.

"Manto triumphs over the pirates". In the context of the philhellenic movement, many products portrayed fictional figures of the Heroes of the Revolution. Here, a liqueur featuring the name of the heroine of Mykonos. Manto, holding up her sword in a battle setting. Republication from Manouil Tasoulas, *Manto Mavrogeni,* Mykonos 1995.

The aftermath of the battle of Mykonos is evident in the philhellenic gaze of the engraver depicting Manto among her brave men leaning on her sword after the battle in front of a decapitated Algerian (see p. 24).[3]

While contemporary Greek historians seem to ignore and do not include in their historical accounts Manto's military action, yet her participation has managed to reach us mainly through the records of foreign historians and travelers, but also through her own reports to the government. "In 1821, I had 150 soldiers ready to embark in the chartered ship of Captain Markos Niordos. They were mercenaries and most of them had been given weapons," she mentions in her letter.[4] Maxime Raybaud was a witness of Manto's struggle, as he was in Mykonos at that time. "..Miss Manto, always willing to make new sacrifices for her homeland, recruited a large number of sailors which she paid herself, and who were appointed to the Greek fleet".[5]

Manto organized at her own expenses military campaigns in Evia, Pelion but also in the Peloponnese in which she actively participates, each time in collaboration with the warlords fighting in the region.

François Pouqueville (1770-1838), a French historian and traveler, in his work *Histoire de la régénération de la Grèce*, dedicates several pages to the Manto's war achievements such as her landing in Evia (February 22, 1823), adopting, quite frequently a lyrical narration of events. "In ancient times, Greeks would have believed to be looking at Pallada, emerging from the seashores of Attica ... Manto had actually managed to create sixteen battalions of fifty men each, and she was the leader of them all, armed with the sword of Mavrogenis a gift once offered by Augusta Catherine, Empress of the North".[6] As Blancard reports on the same battle, "In all the clashes, Manto Mavrogeni, aided by her troops, killed many Turks. She was standing in front of the point of exit. She had insisted on taking this position because it was the most dangerous and it was given to her as a tribute to her bravery".[7]

At the same time, Manto Mavrogeni takes advantage of the admiration he receives from foreign philhellenes when they get to know her in person and writes letters to the French and English ladies in order to secure their support and money for the Struggle.

"To the Parisian ladies... A plain girl, who grew up on a rock, lived in sorrow, and bustles with patriotism, asks to be heard by a multitude of ladies who are immersed in pleasures, have all the miracles of the human spirit at their disposal, live in luxury, amuse themselves with the arts and are accustomed to noble manners. With so many contrasts between our habits can there really be any similarity in our

3. Dr. Ges, "Ancient and modern Greece", in Panagiotis Kousathanas, *Paramilita*, Athens 2019.
4. GSA, General State Archives, Ministry of Interior, f. 36 13/7/1824.
5. Blancard, *Les Mavroyéni*, p. 304.
6. François Pouqueville, *Histoire de la régénération de la Grèce*, Paris 1824, vol. 4, pp. 307-308.
7. Blancard, *Les Mavroyéni*, p. 405.

language, and will I perhaps be ridiculed should I talk about the revolution of my heroic country to women aware only of fashion revolutions? ...Love for my country, devotion to my religion, and thirst for a fair revenge have stirred my soul and fueled my passion for fighting. I long for a day of battle, as you may be longing for the time for a dance".[8]

Europe has begun to feel moved by the Greek Struggle and Manto's fame has crossed the Greek borders, thanks to the philhellenes who record her family history and hers personally as well. Even Jules Verne in his novel *Archipelago on Fire* refers to Manto: "The young woman (Manto) immediately joined the insurrection, raised the people of Mycone in revolt, armed their ships, organised guerilla companies, and took the command, stopped the army of Selim Pasha in the narrow gorges of Pelion, and till the end of the war distinguished herself brilliantly, harassing the Turks in the mountain defiles of Phthiotis".[9]

In a second letter, Manto appeals to the English ladies (August 12, 1824) through an English historian with philhellenic action named Edward Blaquiere who undertakes the task of publishing the letter in England. "I dare, my dear ladies, to call on you for financial help, for without this help we shall not be able to provide ourselves with the necessary arms for our struggle. The purpose of my appeal is to secure an asylum for women and children during this terrible crisis and such an asylum could be the island of Evia, if by your charitable intervention, we could find a way to conquer it, and dedicate it to the memory of the women of England".[10]

8. This letter was published in the novel by J. Ginouvier, *Mavrogénie ou l'Héroïne de la Grèce*, Paris 1825. Republished in 1826 and 1830.
9. "The Archipelago on Fire" in *Delphi Complete Works of Jules Verne*, p. 47.
10. T. Blancard, *Ο Οίκος των Μαυρογένη*, Athens 2011, pp. 411-412.

Καριοφίλια και σπαθί της Ελληνικής Επανάστασης. Χρησιμοποιήθηκαν στους αγώνες της Μυκόνου. Προέλευση οικογένεια Χαλκιοπούλου, Μύκονος. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

Flintlocks and sword of the Greek Revolution. Used during the struggles of Mykonos. Origin, Chalkiopoulos family, Mykonos. Collection of Ilias E. Daradimos.

Yet it is not only Manto's fame that conquers Europe, but also her beautiful figure. In 1825, the Danish philhellene Adam Friedel (1780-;) painted and printed twenty-four lithographs with portraits of the military figures of the Greek War of Independence. Among them there were the portraits of two women: Laskarina Bouboulina and Manto Mavrogeni. The series was a great publishing success and was republished on a continuous basis in various versions until 1832. This particular publication strengthened the efforts of the Philhellenic Committees to promote the case of Greece in Europe. It is worth noting that in one of the later editions of the series (1829) A. Friedel seems to draw his inspiration from the iconographic and philhellenic material of the travelers, regarding the depiction of a full-length portrait of Manto. This is how Friedel imagines Manto, in a romantic version of hers, in idyllic noble surroundings, standing next to an ancient Greek column. As to her attire, it consists of a combination of a luxurious European gown, which points to her manorial origin, while the harem trousers at the bottom, bears clear references to Eastern clothing.[11]

11. Afrodite Kouria, *Greece in European Travellers' Imagery 15th-19th centuries: identities, alterities, metamprphoses*, The Panayotis and Effie Michelis Foundation, Athens 2018, p.143.

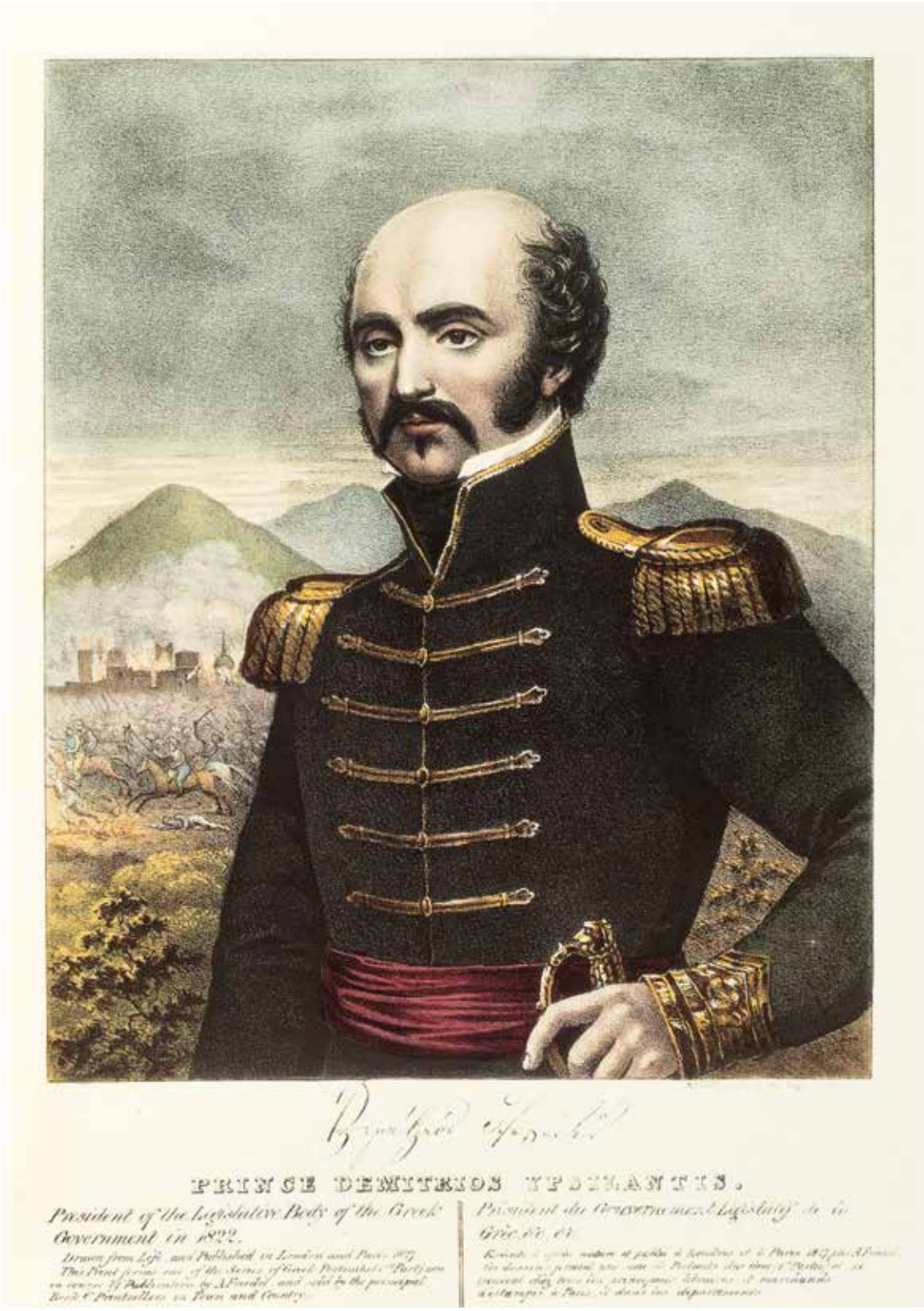

Μαντώ και Δημήτριος Υψηλάντης

Ο Δημήτριος Υψηλάντης (1793-1832), γόνος επιφανούς φαναριώτικης οικογένειας, ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας, στρατιωτικός και πολιτικός. Κατέφθασε τον Ιούνιο του 1821 στην Πελοπόννησο, ως πληρεξούσιος του αδελφού του Αλέξανδρου (1792-1828), και ανέλαβε ενεργή δράση ως υψηλόβαθμος στρατιωτικός στην εξέλιξη του Αγώνα. Η άφιξή του στην Ελλάδα και οι στρατιωτικές του επιτυχίες έκαναν γνωστό το όνομά του στη Μαντώ, η οποία επιθυμούσε να τον γνωρίσει από κοντά. Αντίστοιχα, οι θυσίες της Μαντώς και ο εφοδιασμός της Επανάστασης με καράβια και άνδρες με δικά της έξοδα κέντρισαν την περιέργεια του Υψηλάντη.

Στις αρχές Μαρτίου του 1823 φαίνεται ότι είχαν την πρώτη τους συνάντηση πιθανόν στο στρατόπεδο στο Άργος. Ο Υψηλάντης συνόδευσε τη γνωριμία τους με την παράδοση μιας επιστολής, η οποία πιστοποιούσε τους αγώνες της.

> «Η φέρουσα το παρόν κοκκώνα Μαντώ Μαυρογένη, ζήλω κινουμένη πατριωτικώς εις τον παρόντα ιερόν υπέρ πατρίδος αγώνα, εδείχθη πρόθυμως συναγωνιζομένη. Κατά το Αον και Βον έτος του εθνικού οπλισμού, διεύθυνεν εις την Πελοπόννησον κατά διαφόρους καιρούς μέχρι των διακοσίων στρατιωτών ιδίοις αναλώμασι τρέφουσα εν ταυτώ εξ ιδίων της και τας φαμελίας πολλών εκστρατευόντων, προμηθεύουσα και όπλα εις πολλούς εξ αυτών. Εις ένδειξιν λοιπόν της φιλοξενίας και των ρηθεισών εκδουλεύσεων, δίδεται εις αυτήν το παρόν ημέτερον ενυπόγραφον και ενσφράγιστον βεβαιωτικόν. Εν Άργει τη 10 Μαρτίου 1823 Δημήτριος Υψηλάντης».[1]

Την ίδια χρονιά, η Μαντώ εγκαθίσταται στο Ναύπλιο για να βρίσκεται στο επίκεντρο του Επαναστατικού Αγώνα, εγκαταλείποντας την οικογένειά της, από την οποία περιφρονούνταν, ακόμη και από την ίδια της τη μητέρα, λόγω των προσωπικών της επιλογών, κυρίως όσον αφορούσε τη διαχείριση της προίκας της. Η Μαντώ και ο Υψηλάντης είχαν πολλά κοινά χαρακτηριστικά και ιδανικά. Σύμφωνα με τον Μπλανκάρ, «αν και άσχημος σε εξωτερική εμφάνιση, ο Δημήτριος Υψηλάντης, νέος, δραστήριος και ευφυής, ένθερμος και ανιδιοτελής πατριώτης καθώς ήταν, μπορούσε να προσελκύσει μια νεαρή κοπέλα, ήδη προδιατεθειμένη

←
«Δημήτριος Υψηλάντης, Πρόεδρος του Βουλευτικού της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδος», λιθογραφία επιχρωματισμένη, 46 x 34 εκ., εκδ. A. Friedel, Λονδίνο-Παρίσι 1827.

"Dimitrios Ypsilantis, President of Parliament of the Provisional Government of Greece", overpainted lithograph, 46 x 34 cm., ed. A. Friedel, London-Paris 1827.

1. Αρχείο Δήμου Μυκόνου αρ. εγγρ. 61.

θετικά απέναντί του, λόγω του γενικού πάθους των συμπατριωτών της γι' αυτόν και λόγω της περιπετειώδους και έντονης ζωής του».[2] Η Μαντώ καταγόταν κι εκείνη από φαναριώτικη οικογένεια, είχε ευρωπαϊκή κουλτούρα και μόρφωση, αγνό και άδολο πατριωτισμό, όπως και ο Δημήτριος Υψηλάντης. Πολύ σύντομα η γνωριμία αυτή κατέληξε σε επίσημο αρραβώνα. Η έγγραφη υπόσχεση γάμου παραδόθηκε μάλιστα το 1825 στον Παναγιώτη Αναγνωστόπουλο, στενό φίλο του Υψηλάντη και μέλος της Φιλικής Εταιρείας.[3]

Η σχέση του Υψηλάντη με τη Μαντώ είναι βέβαιο ότι όχι μόνο προκαλούσε έριδες στο στενό οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον, αλλά είχε αρνητικό αντίκτυπο και σε σημαντικούς πολιτικούς παράγοντες της εποχής τους.

Η ίδια η Μαντώ με τις προσωπικές της επιλογές είναι φανερό ότι είχε αμφισβητήσει έμπρακτα τη στερεοτυπική εικόνα που επέβαλλε το φύλο της. Όχι μόνο αποφάσισε η ίδια για τη μοίρα της και για τον επικείμενο γάμο της, αλλά ανέπτυξε και ισχυρή επαναστατική δράση και διεκδίκησε να είναι στο πλευρό του συντρόφου της στα στρατόπεδα, ανεξάρτητα από τις αντιξοότητες και τις κοινωνικές συμβάσεις.

Την ίδια περίοδο και μόλις τρία χρόνια από την έναρξη της επανάστασης, φαίνεται ότι είχε εξανεμιστεί σχεδόν όλη η πλούσια προίκα της, την οποία είτε είχε ξεπουλήσει, είτε την είχε βάλει ενέχυρο για τους μισθούς των στρατιωτών και για την αγορά όπλων. Στο Ναύπλιο έμενε σε ένα φτωχικό σπίτι, όπου για άγνωστους λόγους ξέσπασε πυρκαγιά και στη συνέχεια έκλεψαν τα τελευταία πολύτιμα υπάρχοντά της.

2. Blancard, *Les Mavroyéni*, σ. 411.
3. Επειδή ο τελευταίος ήταν επιφυλακτικός, η Μαντώ του υποσχέθηκε ότι εάν για κάποιο λόγο κρίνει στο μέλλον ότι δεν πρέπει να εμφανιστεί η επιστολή, είχε το δικαίωμα να τη σκίσει. Η συγκεκριμένη επιστολή λανθάνει, αν και πολύ συχνά η Μαντώ την αναφέρει στις πολυάριθμες επιστολές της.

←
Το προσωπικό φυλακτό της Μαντώς Μαυρογένη. Ξύλο, μπρούντζος με επικάλυψη από ασήμι, 7 x 20 εκ.
Το τρίπτυχο φυλακτό απεικονίζει αριστερά την Κοίμηση της Θεοτόκου, στο κέντρο την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού και δεξιά τον Άγιο Νικόλαο και τον Άγιο Βασίλειο. Είναι δωρεά της κυρίας Μαρίας-Ζαχαρούλας Λούντζη, η οικογένεια της οποίας είχε συγγενική σχέση με την οικογένεια της Μαντώς Μαυρογένη. Σύμφωνα με αναφορά της κυρίας Λούντζη, το κειμήλιο διαφυλάχτηκε μέχρι τις μέρες μας, γιατί υπήρχε η παράδοση να παραδίδεται από τις μητέρες στις κόρες των οικογενειών. Ευγενική παραχώρηση Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων, Ζάκυνθος.

The personal charm of Manto Mavrogeni, wood, bronze, silver plated, 7 x 20 cm. The charm in the form of a triptych features, on the left the Mother of God, in the centre the Exaltation of the Holy Cross and, on the right, St. Nicholaos and St. Vasileios. It was donated by Mrs. Maria-Zacharoula Lountzi, whose family was related to the family of Manto Mavrogeni. According to Mrs. Lountzi, the heirloom was passed down from mother to their daughters, as per tradition, and has thus been preserved to this day. Courtesy of the Museum of D. Solomos and Other Eminent People of Zakynthos, Zakynthos.

Η Μαντώ βρισκόταν σε μεγάλη ένδεια και δεν σταμάτησε ποτέ να διεκδικεί, μέσω επίσημων επιστολών, είτε την αναγνώριση της προσφοράς της, είτε να της δοθούν τα χρήματα για να ριχθεί πάλι στη μάχη. «Η ωραία και γενναία Μαυρογένη παραπονιόταν για την αδιαφορία της κυβέρνησης. Ζητούσε χρήματα για να συγκεντρώσει στρατεύματα. Ο Μαυροκορδάτος άρχισε τα κομπλιμέντα. "Να λείπουν τα κολακευτικά λόγια" του είπε "χρήματα, άντρες και βαδίζω προς τον εχθρό..."».[4]

Γύρω στο 1826 η σχέση της Μαντώς με τον Δημήτριο Υψηλάντη φαίνεται να βάλλεται από πολιτικές συνωμοσίες, συκοφαντίες και σκευωρίες. Όπως προαναφέραμε, ο αρραβώνας δύο μορφωμένων ανθρώπων, με ευρωπαϊκή κουλτούρα δεν ήταν καλοδεχούμενος από ορισμένους πολιτικούς όπως από τον γαλλόφιλο και φιλόδοξο Ιωάννη Κωλέττη (1773/4-1847), ο οποίος κατηγορήθηκε ως ηθικός αυτουργός της άδοξης κατάληξης του αρραβώνα. Είναι πιθανόν στο έντονα μεταβατικό πολιτικό κλίμα της εποχής να θεωρήθηκε ότι το ζευγάρι θα μπορούσε στο μέλλον να διεκδικήσει και πολιτικά αξιώματα. Έτσι, η επιρροή της Μαντώς στον Υψηλάντη φαίνεται να κρίθηκε «επικίνδυνη» και στο διάστημα μιας σύντομης απουσίας του Πρίγκιπα από το Ναύπλιο, οργανώθηκε η απαγωγή της Μαντώς και η επιστροφή της στη Μύκονο. Σύμφωνα με την περιγραφή του Γ. Κοζάκη Τυπάλδου, «κατά μία σύντομη απουσία του Δημήτρη Υψηλάντη από το Ναύπλιο, οι σύντροφοί του, βλέποντας με μισό μάτι τις σχέσεις του με τη Μαντώ, της οποίας η επιρροή [sic] επάνω στο πνεύμα του αρχηγού τους γινόταν αισθητή, και ίσως, για να προλάβουν ένα γάμο ήδη αποφασισμένο, εισέβαλαν μια νύχτα στο σπίτι της και την οδήγησαν στην αποβάθρα ... όπου ένα πλοίο που την περίμενε, τη μετέφερε στη Μύκονο».[5]

Η Μαντώ εφεξής δεν σταμάτησε όχι μόνο να διεκδικεί από το νεοσύστατο κράτος να αναγνωρισθούν οι υπηρεσίες της, αλλά και να καταγγέλλει τον Υψηλάντη για αθέτηση γάμου. Χαρακτηριστική είναι η παρουσία της στην Γ΄ Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας (1827) όπου ήθελε να καταθέσει δύο αναφορές: μία σχετικά με τις θυσίες της για το Έθνος και μια κατά του Υψηλάντη, η οποία δεν διαβάστηκε ποτέ. Ο Νικόλαος Δραγούμης (1809-1879), ένας από τους ελάχιστους Έλληνες της εποχής της που γράφει για τη Μαντώ, αναφέρει σχετικά με μάλλον δηκτικό τρόπο: «Και εκ των ακροατών μία μόνον γυνή, η Αντιστράτηγος Μαντώ Μαυρογένους, ήτις πωλήσασα τα εν Μυκόνω υπάρχοντα αυτής ώρμησεν εις το πεδίον του αγώνος, φορούσα μέλαιναν εσθήτα χρυσοπάρυφον και πίλον ευρωπαϊκόν, ουχί βεβαίως του τελευταίου των Παρισίων συρμού, και διά νευμάτων αιτουμένη την ανάγνωσιν της ουδέποτε αναγνωσθείσης κατά του Δημητρίου Υψηλάντου αναφοράς, εφαίνετο προοιωνιζομένη τον χρόνον καθ' ον οι Κοινωνικοί της Δύσεως θεσμοί έμελλον να κατισχύσωσι της απειροκάλου αυστηρότητας της Ασίας».[6]

4. Eugène de Villeneuve, *Journal fait en Grèce, pendant les années 1825 et 1826*, Βρυξέλλες 1827.
5. Blancard, *Les Mavroyéni*, τ. II, σ. 362-364.
6. Ν. Δραγούμης, *Ιστορικαί αναμνήσεις*, επιμ. Α. Αγγέλου, Αθήνα 1973, τ. Α΄, σ. 48.

«Δημήτριος Υψηλάντης, Πρόεδρος του Βουλευτικού της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδος του1822», λιθογραφία σε σχέδιο εκ του φυσικού, 46 x 34 εκ., εκδ. A. Friedel, Λονδίνο-Παρίσι 1824.

"Dimitrios Ypsilantis, President of Parliament of the Provisional Government of Greece of 1822", lithograph drawing, 46 x 34 cm., ed. A. Friedel, London-Paris 1824.

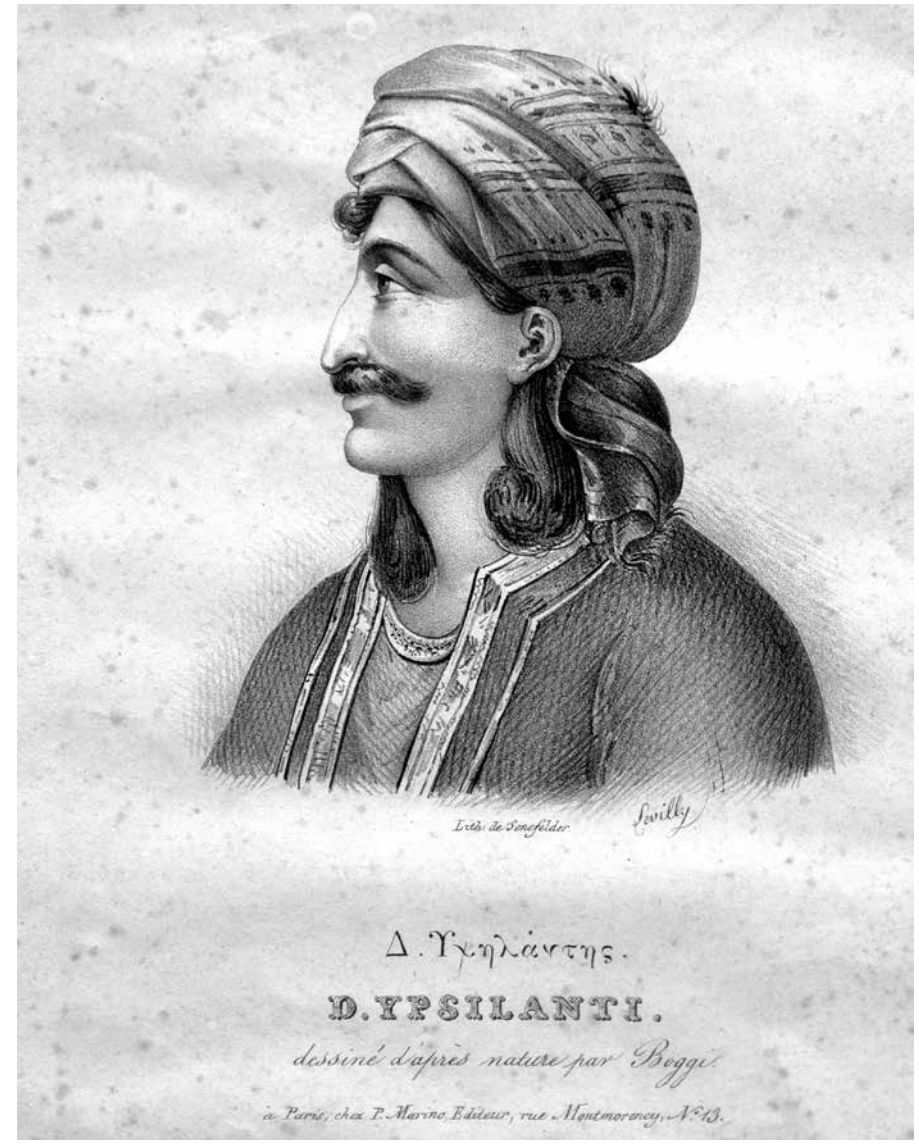

«Δημήτριος Υψηλάντης», λιθογραφία, 27 x 26 εκ., «Collection de portraits des personnages Turcs et Grecs les plus renommés soit par leur cruauté soit par leur bravoure dans la guerre actuelle de la Grèce», Giovanni Boggi, Παρίσι 1826.

"Dimitrios Ypsilantis", lithograph, 27 x 26 cm., "Collection de portraits des personnages Turcs et Grecs les plus renommés soit par leur cruauté soit par leur bravoure dans la guerre actuelle de la Grèce", Giovanni Boggi, Paris 1826.

Manto and Dimitrios Ypsilantis

Dimitrios Ypsilantis (1793-1832), a descendant of a prominent Phanariote family, was a member of Filiki Eteria as well as a military and political figure. He arrived in the Peloponnese in June 1821, as a proxy for his brother Alexander (1792-1828) and took an active role as a high-ranking military official as the Struggle progressed. His arrival in Greece and his military achievements made his name known to Manto, who wished to meet him. Respectively, the sacrifices Manto made and the fact that she supplied the Revolution with ships and men at her own expense, made her known to Ypsilantis as well.

At the beginning of March 1823, they seem to have had their first meeting in Argos, most probably in the camp of the region. On the occasion of their acquaintance Ypsilantis gave her a letter which certified Manto's struggles.

> "The young woman holder of this document by the name of Manto Mavrogene, acting with zeal and patriotism during the present sacred struggle in the favor of our country, proved to be willing to contribute in the struggle. During the first and the second year of the national armaments, she leaded up to two hundred soldiers at various times in the Peloponnese, on her own expense feeding at the same time the families of many who had joined the Struggle ...and supplying weapons to many of them. As an indication of her hospitality and the aforementioned support, she is being given the present certificate signed and sealed. In Argos, March 10 1823 Dimitrios Ypsilantis".[1]

In the same year, Manto moves to Nafplio to be at the core of the Revolutionary Struggle, abandoning her family. She was scorned by her relatives, even by her own mother because of her personal choices, especially with regard to the management of her dowry. Manto and Ypsilantis had a lot in common and similar ideals. They may not have been so compatible in terms of appearance since, according to Blancard, "Dimitrios Ypsilantis may have been ugly in terms of physical appearance, however, young, active, intelligent, ardent and a selfless patriot as he was, he could attract a young girl, already positively predisposed towards him, because of the general passion her compatriots shared for him as well as because of his adventurous and intense life".[2] Manto, who also came from a Phanariote family, had a European culture and education, pure and unadulterat-

←
«Μαντώ Μαυρογένους», λιθογραφία, 60 x 50 εκ., π. αρχές 20ού αιώνα. Συλλογή Ηλία Ε. Δαραδήμου.

"Manto Mavrogenous", lithograph, 60 x 50 cm., approx. beginning of the 20th century. Collection of Ilias E. Daradimos.

1. Archive of the Municipality of Mykonos doc. no 61.
2. Blancard, *Les Mavroyéni*, p. 411.

Σπυρίδων Προσαλέντης, «Δημήτριος Υψηλάντης», 1887, 100 x 79 εκ. Ευγενική παραχώρηση, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Spyridon Prosalentis, "Dimitrios Ypsilantis", 1887, 100 x 79 cm., courtesy of the National Historical Museum.

→
Χειρόγραφη επιστολή του Δημητρίου Υψηλάντη προς τη Μαντώ Μαυρογένη, με την οποία πιστοποιεί τη συμβολή της στον Αγώνα, Άργος, 10 Μαρτίου 1823.

Handwritten letter of Dimitrios Ypsilantis to Manto Mavrogeni certifying her contribution to the Struggle, Argos, March 10 1823.

ed patriotism, exactly like Dimitrios Ypsilantis. This acquaintance very soon led to an official engagement. The written promise of marriage was in fact delivered in 1825 to Panagiotis Anagnostopoulos, a close friend of Ypsilantis and a member of Filiki Eteria.[3] It is certain that the relationship between Ypsilantis and Manto caused disputes not only in their intimate family and social environment, but also had a negative impact on important political figures of that time.

It is obvious that Manto, through her personal choices, had actually challenged the stereotypical image imposed by her gender. Not only did she decide on her own about her fate and her forthcoming marriage, but she also developed strong revolutionary action and claimed to be on the side of her partner in the camps, regardless of the adversities and the social conventions.

At approximately that same time, just three years after the beginning of the revolution, it seems that almost all of Manto's dowry, which she had either sold out or pledged for the salaries of soldiers and the purchase of weapons, had vanished into thin air. She lived in a poor house in Nafplio, where a fire broke

3. Because the latter was skeptical, Manto promised him that, if, for some reason in the future he decided that the letter should not be disclosed, he would have the right to tear it.

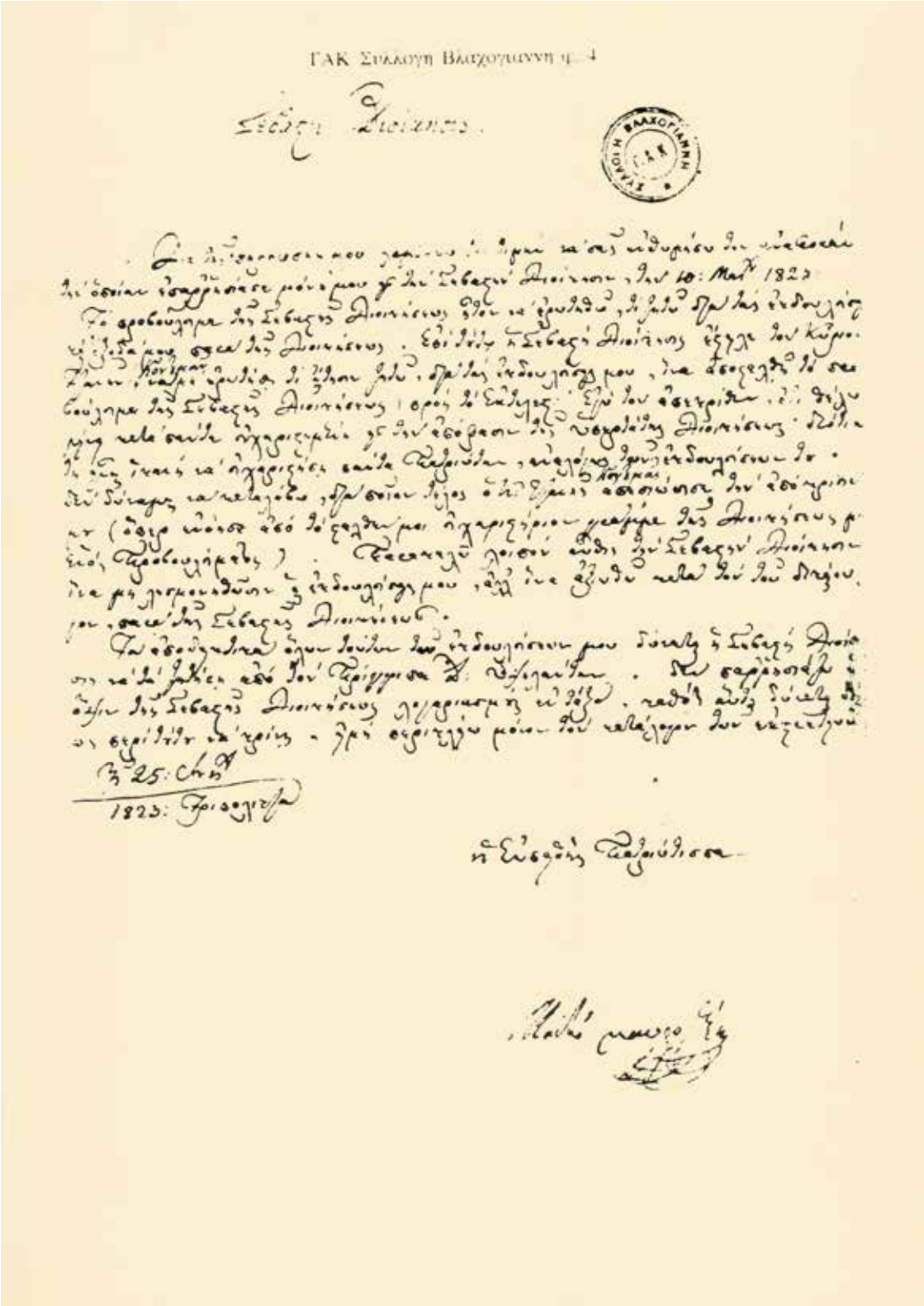

←
Μία από τις αναφορές-αιτήσεις της Μαντώς Μαυρογένη προς την Προσωρινή Ελληνική Κυβέρνηση (25 Ιουνίου 1823, Τριπολιτζά). Εκφράζει τα παράπονά της γιατί δεν απαντήθηκε το αίτημά της και παρακαλεί να «μην λησμονηθούν όλες οι εκδουλεύσεις της» για την πατρίδα και βεβαιώνει ότι θα μείνει «κατά πάντα ευχαριστημένη με την απόφασιν της Υπερτάτης Διοικήσεως να ευχαριστήσει πάντα πατριώτη αναλόγως των εκδουλεύσεών του...». ΓΑΚ, Συλλ. Βλαχογιάννη, Εκτελεστικό 1822-1824 Φ. 4 αρ. εγγρ. 90.

One of Manto Mavrogeni's petitions - letters of request to the Provisional Government of Greece (June 25 1823, Tripolitsa). She is expressing a complaint because her request remained unanswered and pleads that "her toil [for her country] may not be forgotten", assuring that she will be "by all means pleased with the decision of the Supreme Administration to please each and every patriot based on his toil..." requesting to be granted a sum of money for her contribution to the country during the Revolution. General State Archives, Vlachogiannis Collection, 1822-1824 F. 4 Doc. No 90.

out for unidentified reasons while her remaining valuable personal belongings were stolen.

Manto was in destitution and never stopped claiming through official letters, either the recognition of her contribution to the struggle, or being given the money she needed so as she could throw herself back into battle."The beautiful and brave Manto Mavrogeni complained about the disregard of the government. She was asking for money to gather troops. Mavrokordatos resorted to compliments. 'Put the flattering words aside,' she told him, 'Give me money, men, and I walk straight towards the enemy'..."[4].

Around 1826 Manto's relationship with Dimitrios Ypsilantis seems to be under tremendous strain due to political conspiracies, defamation and scheming. As mentioned before, an engagement between two educated people, both connoisseurs of the European culture was not very welcome by certain politicians such as, perhaps, the francophile and ambitious Ioannis Kolettis (1773/4-1847), who was considered to be the perpetrator of the inglorious end of that engagement. It is quite possible, in the volatile political context of that time, and was probably thought so that the couple would have later claimed positions of high office. Thus, Manto's influence on D. Ypsilantis was most likely considered as "threatening" and, during a time when Ypsilantis was away from Nafplion for a few days and as a result of an organised scheme, Manto was kidnapped and taken back to Mykonos. According to G. Kozakis Typaldos's description, "With Ypsilantis gone from Nafplion for a short period of time, his companions, who denounced his relationship with Manto whose influence on their leader was becoming noticeable, and perhaps, in order to stand in the way of an already decided marriage, they invaded one night her house and they escorted her to the pier... where a boat that was waiting took her to Mykonos".[5]

From that point on Manto never stopped claiming from the newly established Greek State not just that her services be recognized and that she submit a formal complaint against Ypsilantis's action of breaking his commitment to enter into matrimony. She had a distinct presence in the 3d National Assembly in Troezen (1827) during which she wished to submit two documents: one that concerned her sacrifices for the Nation and one against Ypsilantis, which was never read. Nicholaos Dragoumis (1809-1879) one of the few Greeks of that era who writes about Manto refers to that day in a rather critical manner: And the only woman in the audience, the General Lieutenant Manto Mavrogenous who, having sold her belongings threw herself in battle, in her a black formal gown with braid sewn with gold thread and a european hat, not of the currently most popular fashion of course, and through gestures demanding that her unread letter against Ypsilantis had not be read, seemed to foretell the time in which the Social institutions of the West were meant to dominate over the vulgar austerity of Asia...".[6]

4. Eugène de Villeneuve, *Journal fait en Grèce, pendant les années 1825 et 1826*, Brussels 1827.
5. Blancard, *Les Mavroyéni*, vol. II, pp. 362-364.
6. Nicholaos Dragoumis, *Istorikai anamniseis* ed. Aggelou, Athens 1973, vol. I, p. 48.

Μαντώ Μαυρογένη, η πατριώτισσα, η ευπειθής πολίτης

Από τους ελάχιστους που αναγνώρισαν εν ζωή την προσφορά της Μαντώς ήταν ο Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831), για τον οποίο εκείνη έτρεφε ιδιαίτερη εκτίμηση και σεβασμό. Ο Κυβερνήτης της απέδωσε τιμητικά τον τίτλο της Αντιστρατήγου και της εξασφάλισε μια μικρή οικονομική ενίσχυση, δεδομένου ότι τα έσοδα του κράτους ήταν πενιχρά. Σε μία από τις επιστολές της προς τον Καποδίστρια αποδίδει την αχαριστία της Πολιτείας στο φύλο της και δεν διστάζει να υπενθυμίσει ότι σε διαφορετική περίπτωση θα μπορούσε να κατέχει και πολιτικά αξιώματα. «Εξοχώτατε! Η γυναικεία φύσις με την οποίαν με επροσδιώρισεν ο Θεός με κάμνει αδύνατον εις το να εκτελώ όσα η ανδρική φύσις ενεργεί εις τα προς το ζην αναγκαία. Εγώ διά την πατρίδαν το παν απώλεσα... Εξοχώτατε αν δεν μ' εμπόδιζεν η ασθενής φύσις του γυναικείου φύλου, αναντιρρήτως έπρεπε να σας ζητήσω υπούργημά τι προς αντιμισθίαν των θυσιών μου να ζήσω, αλλά εμποδιζομένη από αυτήν την ιδίαν φύσην, παρακαλώ με τούτο να παρηγορήσετε την δυστυχίαν μου».[1] Αξίζει να σημειωθεί εδώ και η απεικόνιση της φιγούρας της Μαντώς στον πίνακα του Διονυσίου Τσόκου *Η Δολοφονία του Καποδίστρια* (1850), ο οποίος βρίσκεται στη συλλογή της Ελληνικής Κοινότητας της Τεργέστης. Η Μαντώ στη δεξιά πλευρά της σύνθεσης γέρνει συντετριμμένη στον ώμο μιας γυναίκας, καθώς ο Καποδίστριας πέφτει νεκρός. Πρόκειται για μια από τις ελάχιστες παρουσίες της Μαντώς στην τέχνη του 19ου αιώνα από Έλληνες καλλιτέχνες.

Μέχρι το τέλος της ζωής της, η Μαντώ δεν έπαψε να διεκδικεί όχι μόνο τις ελάχιστες χρηματικές αποζημιώσεις για να μπορέσει να επιβιώσει (της απονεμήθηκε μια μικρή σύνταξη χήρας ή απομάχου), αλλά και την αναγνώριση των θυσιών της ως ίση προς τους άρρενες αγωνιστές. Όπως πολύ σωστά επισημαίνει η Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου Ιφιγένεια Καμτσίδου «Η Ιστορία της Μαντώς, ωστόσο, δεν είναι αυτή ενός προδομένου οράματος, αλλά μιας ήττας, σίγουρα βαριάς και με έμφυλα χαρακτηριστικά, κυρίως όμως μιας ήττας πολιτικής».[2]

Η Μαντώ Μαυρογένη, η πατριώτισσα και η ευπειθής πολίτης, όπως υπέγραφε τις επιστολές της, υπήρξε όχι μόνο ηρωίδα και αγωνίστρια της Ελληνικής Επανάστασης, αλλά και πρότυπο χειραφετημένης γυναίκας σε μια χρονική περίοδο που οι γυναίκες δεν μπορούσαν να αξιώσουν αντίστοιχες επιβραβεύσεις, όπως εκείνες των ανδρών αγωνιστών. Λίγο πριν πεθάνει, πάμπτωχη το 1840 στην Πάρο κοντά σε συγγενείς της, είχε στείλει την τελευταία επιστολή της προς τον βασιλιά Όθωνα, σύμφωνα με την οποία διεκδικούσε να της δοθεί «τουλάχιστον το ανήκον μοι αριστείον [μετάλλιον], το οποίον και εγώ δύναμαι να φέρω... διά να μην ευρίσκομαι μόνη εγώ παραπονεμένη μεταξύ των αγωνιστών της πατρίδας».[3]

1. ΓΑΚ Γεν. Γραμμ. Φ. 136.
2. Ιφιγένεια Καμτσίδου, «Μαντώ Μαυρογένη: η πατριώτισσα, ευπειθής πολίτης και ταπεινή δούλη», στο *Αφιέρωμα μνήμης στη Γ. Κραβαρίτου*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2011.
3. Αρχείο Παλαιάς Βουλής αρ. εγγρ. 18044.

Manto Mavrogeni, the patriot, the docile citizen

One of the few people who recognized Manto's contribution while she was alive was Ioannis Kapodistrias (1776-1831), a man for whom Manto had deep appreciation and respect. The governor granted her the honorary title of General Lieutenant and provided a small financial support, as the State's revenues were meager. In one of her letters to the State she attributes the State's ingratitude to her gender, and does not have the slightest hesitation in reminding all those concerned that she would have otherwise possessed high office. "Your Excellency! My female nature determined for me by God makes it impossible for me to perform the actions performed by the male nature as necessary acts to make one's living. I gave up all I had for the sake of my country...Your Excellency, should the weak nature of the female gender not prevent me from doing so, I would undoubtedly have had to claim that you grant me a Minister's office as a reward for my sacrifices to live on, yet prevented from my very nature, I kindly ask that you alleviate my sorrow with this".[1]It is worth pointing out here the depiction of Manto's figure in the painting by Dionysios Tsokos *The Murder of Ioannis Kapodistrias* (1850), which is in the collection of Greek Community in Trieste. On the right side of the composition, Manto is leaning devastated on the shoulder of a woman, as Kapodistrias falls dead. This is one of the rare presences of Manto in the 19th century art created by Greek artists.

Until the end of her life Manto never ceased to make a rightful claim, not only of the minimum compensations in order to have the means to survive (she was granted a small widow or veteran's pension), but also of the recognition of her sacrifices as equal to those of the male protagonists of the Struggle. As Ifigeneia Kamtsidou, Professor of Constitutional Law very well points out "Manto's History, nevertheless, is not that of a betrayed vision, but that of a defeat, definitely heavy and with gender characteristics, but mainly a defeat that is political".[2]

Manto Mavrogeni, patriot and docile citizen, as she used to sign her letters, was not merely a heroine of the Greek Revolution, but the model of an emancipated woman in a period of time when women were not allowed to claim a rewarding of equal value as those of the male heroes. Right before she died impoverished in Paros in 1840, where she lived near relatives of her, she had sent her last letter to King Otto, in which she claimed to be awarded "at least the medal that is rightfully mine, which I too am able to have ... so that I may not be the only one to be discontented among the heroes of our country".[3]

1. GSA G S. F. 136.
2. Ifigeneia Kamtsidou, "Manto Mavrogeni: I patriotisa, efpithis politis kai tapini douli" [Transl. in English: "Manto Mavrogeni: Patriot, docile citizen and humble servant"] in the *Tribute to the memory of G. Kravaritou*, Athens-Thessaloniki 2011.
3. Old Parliament House Archives, Doc. No 18044.

Διονύσιος Τσόκος,
«Η δολοφονία του
Καποδίστρια», 1850,
λάδι σε καμβά,
124 x 185 εκ.
Πινακοθήκη
ελληνικής κοινότητας
Τεργέστης.

Dionysios Tsokos,
"The assassination
of Kapodistrias",1850,
oil on canvas,
124 x 185 cm.
Eastern Greek
Community Museum
of Trieste.

→
Διονύσιος Τσόκος,
«Η Μαντώ Μαυρογένους».
Σπουδή για τον πίνακα
«Η δολοφονία του
Καποδίστρια»,
τέμπερα σε χαρτί,
33 x 21εκ. Αναδημοσίευση
από: Κατερίνα Σπετσιέρη-
Beschi, «Η δολοφονία
του Ιωάννη Καποδίστρια
και ο ζωγράφος
Διονύσιος Τσόκος».
Συλλογή Μουσείου
Μπενάκη.

Dionysios Tsokos,
"Manto Mavrogenous".
Study for the painting
"The Assassination of
Kapodistrias", tempera
on paper, 33 x 21 cm.
Republication from:
Katerina Spetsieri-Beschi,
"The Assassination of
Kapodistrias and the
painter Dionysios Tsokos".
Benaki Museum.

→
Διονύσιος Τσόκος,
«Η δολοφονία του
Καποδίστρια», 1850,
λάδι σε καμβά,
124 x 185 εκ.
(λεπτομέρεια).
Πινακοθήκη
ελληνικής κοινότητας
Τεργέστης.

Dionysios Tsokos,
"The assassination
of Kapodistrias",1850,
oil on canvas,
124 x 185 cm.
(detail).
Eastern Greek
Community Museum
of Trieste.

Η έκθεση «Μαντώ Μαυρογένη: Η ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης με το βλέμμα του σήμερα» φιλοδοξεί να επανεστιάσει στην ηρωίδα της Μυκόνου και να προβάλει τις σχετικά υποφωτισμένες πτυχές της ιστορίας της, μέσα από τις δημιουργίες δώδεκα σύγχρονων καλλιτεχνών.

Οι εικαστικοί που συμμετέχουν είναι οι: Άρτεμις Αλκαλάη, Αννίτα Αργυροηλιοπούλου, Ειρήνη Κανά, Πελαγία Κυριαζή, Μιχάλης Μανουσάκης, Αντώνιος Δ. Παναγόπουλος, Άγγελος Παπαδημητρίου, Ιφιγένεια Σδούκου, Δήμητρα Σιατερλή, Άγγελος Σκούρτης, Μάριος Σπηλιόπουλος, Γιάννης Ψυχοπαίδης.

Ειρήνη Σαββανή
Ιστορικός Τέχνης

The exhibition "Manto Mavrogeni: The Heroine of the Greek Revolution through eyes of today" aspires to re-focus on the heroine of Mykonos and bring to light the underlit aspects of her story, through the creations of twelve contemporary artists.

Participating artists: Artemis Alcalay, Annita Argyroiliopoulou, Irini Kana, Pelagia Kyriazi, Michalis Manousakis, Antonios D. Panagopoulos, Aggelos Papadimitriou, Ifigeneia Sdoukou, Dimitra Siaterli, Aggelos Skourtis, Marios Spiliopoulos, Jannis Psychopaidis.

Irini Savvani
Art Historian

Έργα / Works

Άρτεμις Αλκαλάη / Artemis Alcalay

Μια διαχρονική πρόκληση
A timeless challenge

Η Άρτεμις Αλκαλάη, με το έργο της «Μαντώ Μαυρογένη: Μια διαχρονική πρόκληση», επανεξετάζει τη στάση και τη δράση της Μαντώς με το βλέμμα του σήμερα. Η αναγνωρίσιμη όμορφη φυσιογνωμία της ηρωίδας στο μέσο της σύνθεσης περιβάλλεται από επαναλαμβανόμενα αφαιρετικά ανδρικά μοτίβα. Η απεικόνισή τους παραπέμπει σε σχέδια που συναντάμε συχνά στην παραδοσιακή ελληνική υφαντική ή και στην κεντητική τέχνη. Η αυτονόμησή τους όμως από το οικείο περιβάλλον τούς προσδίδει ανεξάρτητο και αυτόνομο χαρακτήρα. Η καλλιτέχνις δημιουργεί ένα ανδροκρατούμενο περιβάλλον που πλαισιώνει τη Μαντώ σε μια ασφυκτική ατμόσφαιρα. Το έργο μάς υπενθυμίζει τις ιστορικές συνθήκες στις οποίες άνθισε και αγωνίστηκε η Μαντώ Μαυρογένη, εμποτισμένες από την παράδοση και τις συντηρητικές απόψεις της εποχής της. Ταυτόχρονα, υπαινίσσεται και τη μοναξιά της σε έναν ανδροκρατούμενο κόσμο, μέσα στον οποίο αγωνίζεται και παλεύει για τον Αγώνα και την προσωπική της ζωή.

With her work entitled "Manto Mavrogeni: A timeless challenge", Artemis Alcalay brings forward an updated, contemporary version of Manto's mindset and action through eyes of today. The heroine's identifiable beautiful physiognomy in the middle of the composition is surrounded by repetitive abstract male motifs. Their representation is reminiscent of the motifs we often see in the traditional Greek textile art or in the art of embroidery. Yet their autonomous presence in an unfamiliar environment confers an independent and autonomous character upon them. The artist creates a male-dominated environment framing Manto in an asphyxiating atmosphere. This work reminds us of the historical conditions in which Manto thrived and struggled, which were permeated by the traditional and conservative views of her time. At the same time it is suggestive of her loneliness in a male-dominated environment within which she struggles and strives for the Revolution and for her personal life.

«Μαντώ Μαυρογένη: μια διαχρονική πρόκληση», 2021, ζωγραφική και εκτύπωση σε καμβά, 107 x 145 εκ. (λεπτομέρεια).

"Manto Mavrogeni: A timeless challenge", 2021, painting and printing on canvas, 107 x 145 cm. (detail).

Αννίτα Αργυροπλιοπούλου / Annita Argyroiliopoulou

Μαντώ από σύρμα
Wire Manto

Η Αννίτα Αργυροπλιοπούλου με το έργο της «Μαντώ» χρησιμοποιεί με δεξιοτεχνία υλικά όπως είναι ο μπρούντζος, ο χαλκός και το νήμα, για να διαμορφώσει μια γυναικεία φιγούρα, η οποία είναι ταυτόχρονα γήινη και αέρινη. Κεντρικό στοιχείο της σύνθεσης αποτελεί η πόρπη γύρω από την οποία διακλαδώνεται σε ανοδική τροχιά το σώμα.
Η αναφορά στο παραπάνω κόσμημα παραπέμπει στην αρχοντική καταγωγή της Μαντώς και στην ευρωπαϊκή της μόρφωση και ενδυμασία.
Σε αντίθετη τροχιά με τα σύρματα που καθορίζουν τη μορφή, τα κόκκινα νήματα ακολουθούν καθοδική πορεία και μας υπενθυμίζουν, με οδύνη, τη σκληρότητα με την οποία αντιμετώπισαν τη Μαντώ, κυρίως το αντρικό κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον της εποχής της.
Το έργο διακατέχεται από τους έντονους συμβολισμούς της δύναμης και της ελευθερίας που χαρακτήριζαν τη Μαντώ, αλλά και την πικρία της αγνωμοσύνης απέναντι στους αγώνες της.

With her work entitled "Manto" Annita Argyroiliopoulou applies with mastery materials such as bronze, copper and thread to shape a feminine figure that is at the same time earthly and ethereal. A central element of the composition is a brooch and around it, in an ascending course, unfolds the body. The reference to the brooch points to Manto's noble origin and her European education and attire.
In the opposite direction, with the wires shaping the form, the red threads are descending, a painful reminder of the cruelty she had to endure that mainly came from the male social and political circles of her time. The artwork seems to release strong symbolisms of strength and freedom, two qualities existing in Manto, but also the bitterness that came from an ingratitude towards her struggles

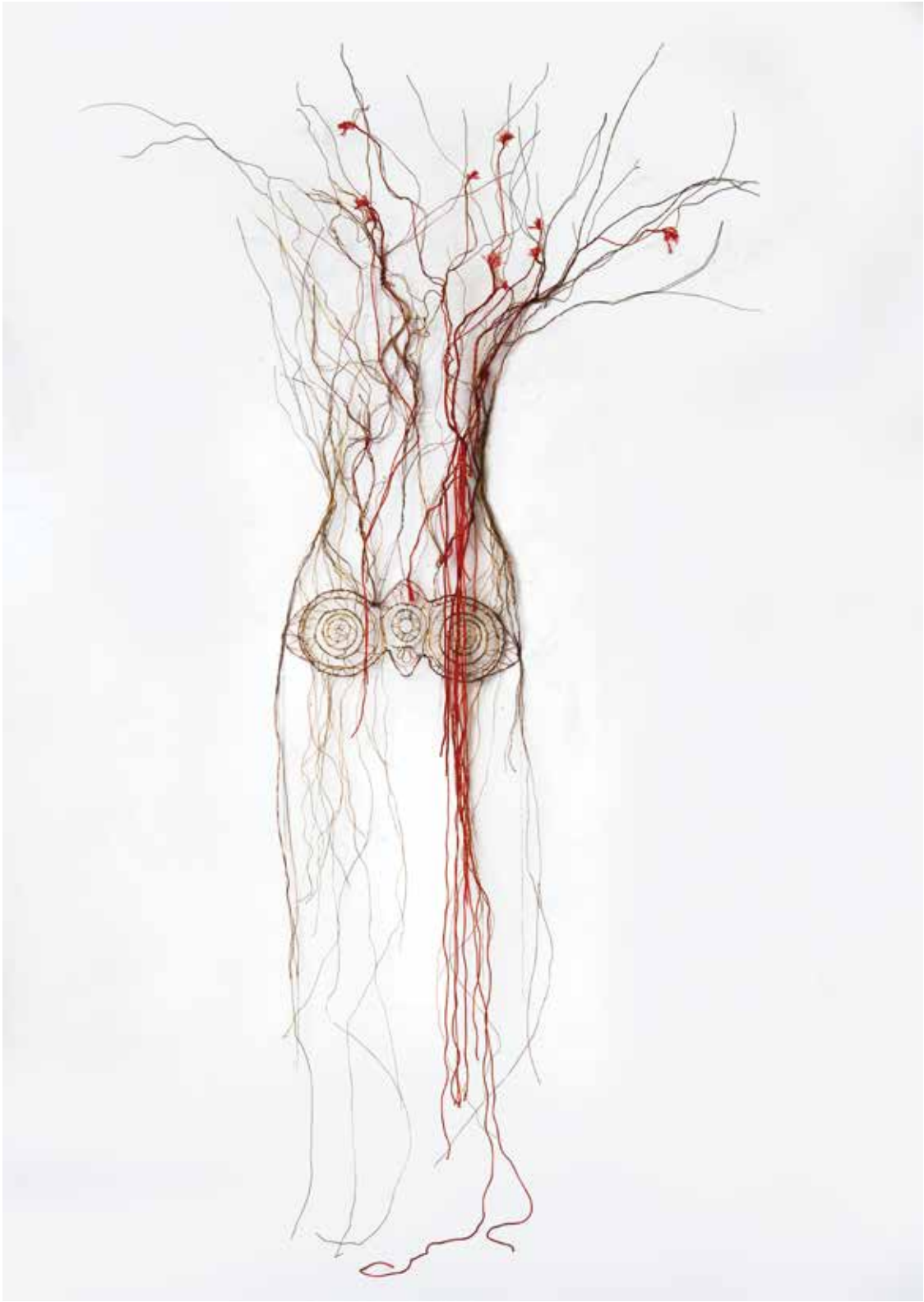

«Μαντώ», 2021,
σύρμα από μπρούντζο
και χαλκό, νήμα,
π. 230 x 150 εκ.

"Manto", 2021,
bronze and copper wire,
thread, approximately
230 x 150 cm.

Ειρήνη Κανά / Irini Kana

Η Μαντώ με δάφνες
Manto with laurels

Η Ειρήνη Κανά επιλέγει να αποτυπώσει στον καμβά της, με την πλούσια χρωματική της παλέτα, τα πρόσωπα που στάθηκαν σταθμός στη ζωή της Μαντώς Μαυρογένη. Σε πρώτο πλάνο η ίδια η Μαντώ, με δάφνες στο μπούστο της, ενώ πίσω της διακρίνουμε αριστερά τον Δημήτριο Υψηλάντη, δεξιά τον Ιωάννη Καποδίστρια και στο κάτω μέρος τον Ιωάννη Κωλέττη. Ο Υψηλάντης ήταν ο έρωτας της ζωής της, ο οποίος έληξε άδοξα με τη Μαντώ να διεκδικεί δικαίωση από τις αρχές. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, τον οποίο αποδίδει με παλ αποχρώσεις, ήταν από τους ελάχιστους που αναγνώρισαν τις θυσίες της και της απένειμε τον βαθμό του Αντιστράτηγου και μια μικρή σύνταξη. Ο Ιωάννης Κωλέττης, ο οποίος υπέσκαπτε με ραδιουργίες τη σχέση των δύο νέων, κατάφερε τελικά να τους χωρίσει με συκοφαντίες και σκάνδαλα. Η ζωή της Μαντώς Μαυρογένη ήταν αντισυμβατική και σίγουρα όχι ειδυλλιακή. Η Ειρήνη Κανά με το έργο της επαναφέρει στη μνήμη μας με εικαστικούς όρους τα γεγονότα και τους ανθρώπους που σημάδεψαν τον βίο της.

Irini Kana chooses to depict on her canvas, with colours that run the gamut, those faces which left a mark in the life of Manto Mavrogeni. In the foreground Manto herself with laurels on her bosom and behind her we can make out Dimitrios Ypsilantis on the left, Ioannis Kapodistrias on the right, and at the bottom Ioannis Kolettis.
Dimitrios Ypsilantis was the love of her life, a love that ended ingloriously with Manto seeking justice from the authorities. Ioannis Kapodistrias, portrayed by the artist in pale hues, was among the very few people who recognised Manto's sacrifices granting her the honorary title of General Lieutenant and providing a small pension. Ioannis Kolettis, constantly undermining with his schemes the relationship of the two young people, finally managed to separate them with lies and scandals. Manto's life was unconventional and by no means idyllic. With this work of hers Irini Kana reminds us of the facts and the people who marked Manto Mavrogeni for life.

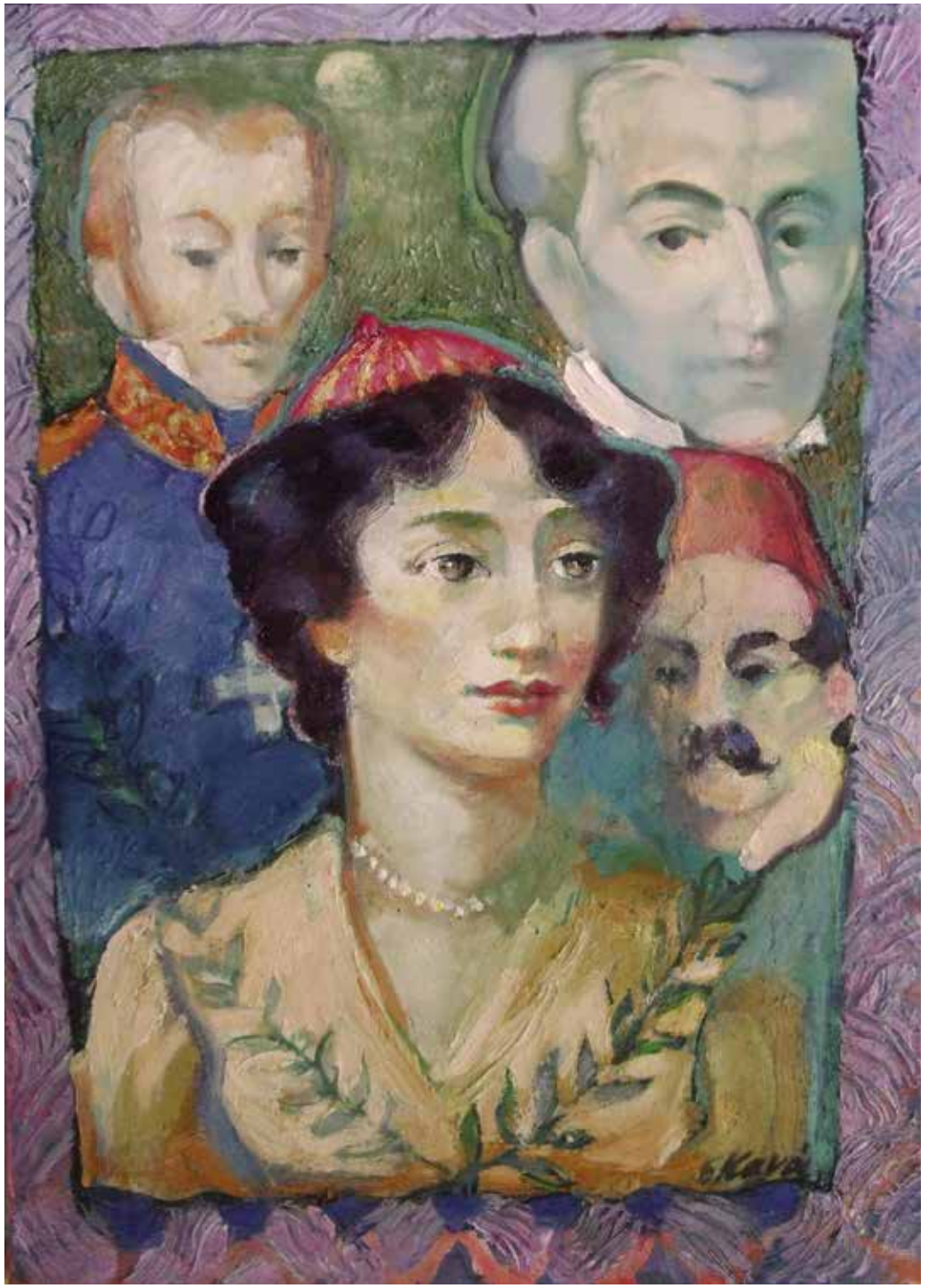

«Μαντώ», 2020,
λάδι σε καμβά,
70 x 50 εκ.

"Manto", 2020,
oil on canvas,
70 x 50 cm.

Πελαγία Κυριαζή / Pelagia Kyriazi

Μεταξύ εμού και του Δ. Υψηλάντου
Between myself and D. Ypsilantis

Η Πελαγία Κυριαζή, με το έργο της «Μεταξύ εμού και του Δ. Υψηλάντου», χρησιμοποιεί ως κύριο εκφραστικό μέσο τη γραφή και παραπέμπει στην πραγματική αναφορά της Μαντώς στην αθέτηση γάμου απέναντι στο πρόσωπό της. Στη σύνθεσή της χρησιμοποιεί αφαιρετικά στοιχεία για να τονίσει το ασαφές και γεμάτο ένταση τοπίο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε ο δεσμός των δύο ηρώων.
Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης, ο θεατής διαπιστώνει ότι δεν δύναται να συνεχίσει, καθώς η γραφή αντιστρέφεται και γίνεται δυσανάγνωστη. Η καλλιτέχνις με το έργο της εστιάζει στις πιο προσωπικές στιγμές της ηρωίδας, οι οποίες όμως καθόρισαν, μέσω των διεκδικήσεών της απέναντι στην πολιτεία, και το υπόλοιπο της ζωής της.

With her work "Between myself and D. Ypsilantis", Pelagia Kyriazi applies writing as a central expressive medium and refers to Manto's actual letter about the breach of marriage promise to her. In the composition the artist uses abstract elements to highlight the obscure and intense landscape that fostered the bond of the two heroes. The viewers read and while they read they realize they can't go on, as the writing is suddenly in reverse and so it is illegible. With this work the artist focuses on the most intimate moments of the heroine; still, through her claims against the state, moments that determined the rest of her life.

«Μεταξύ εμού και του Δ. Υψηλάντου», 2021, λάδι και σινική μελάνη σε χαρτί αδιάσταλτο, 35 x 24 εκ.

«Between myself and D. Ypsilantis», 2021, oil and Indian ink on translucent polyester film, 35 x 24 cm.

Μιχάλης Μανουσάκης / Michalis Manousakis

Γυναίκα - Αετός
A Woman - Eagle

Ο Μιχάλης Μανουσάκης, με τη σειρά σχεδίων που αφιερώνει στη Μαντώ, προσεγγίζει τη συναισθηματική και τρυφερή πλευρά της. Δημιουργεί ένα φανταστικό φυσικό περιβάλλον, στο οποίο άλλοτε τονίζει την τόλμη και τη γενναιότητα της ηρωίδας («Η Γυναίκα-Αετός») και άλλοτε την αθωότητα με την οποία αφέθηκε στη σχέση της με τον Υψηλάντη («Όταν ο έρωτας γλιστρά και φεύγει»).
Ο καλλιτέχνης επέλεξε να τους σχεδιάσει γυμνούς, υπενθυμίζοντας την αγνότητα, τουλάχιστον στην αρχή, που χαρακτήριζε τη σχέση τους. Το φυσικό τοπίο στο οποίο μας μεταφέρουν τα σχέδια του Μανουσάκη βρίσκεται σε αντίθεση με τις εικόνες που σχετίζονται με τις μάχες κατά τη διάρκεια του Αγώνα. Μέσω όμως αυτής της αντιπαράθεσης, κατορθώνει να ανακαλέσει μνήμες ενός πιο ακέραιου και αισιόδοξου κόσμου.

With his series of drawings dedicated to Manto, Michalis Manousakis approaches her emotional and tender side. He creates an imaginary natural context in which he either emphasizes the audacity and fearlessness of the heroine ("Woman-Eagle") or the innocence with which she surrendered herself in the relationship with Ypsilantis ("When love slips away"). The artist has chosen to draw the two of them naked, to remind us of the purity that characterized their relationship, at least in the beginning. The natural surroundings we are transferred to with the drawings of Michalis Manousakis are in contrast with the images connected to battles during the Struggle. Through this juxtaposition though, he manages to recall memories of a more honest and optimistic world.

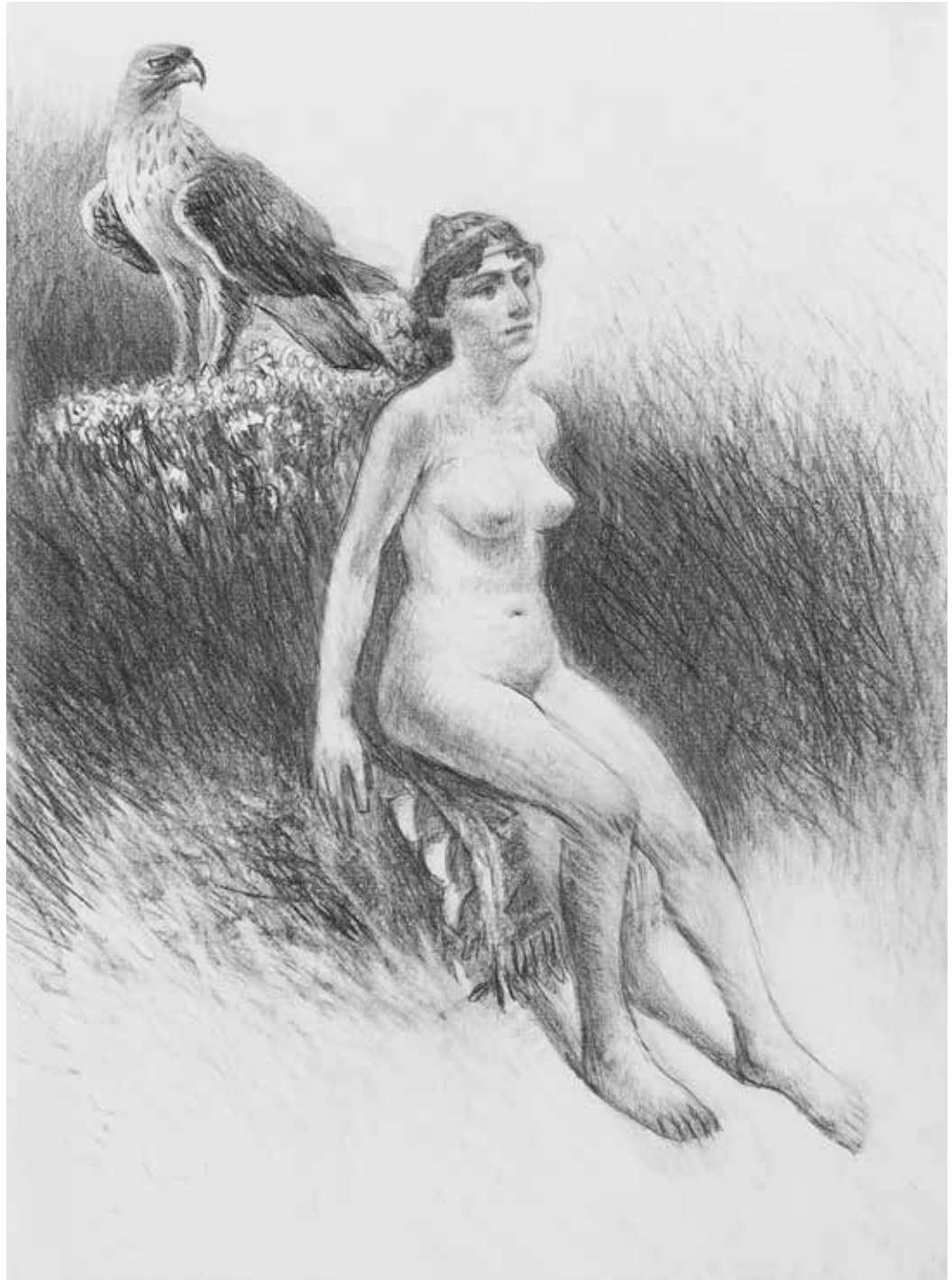

«Γυναίκα-Αετός», 2021,
μολύβι σε χαρτί Α4,
30 x 21 εκ.

"A Woman-Eagle", 2021,
pencil on A4 paper,
30 x 21cm.

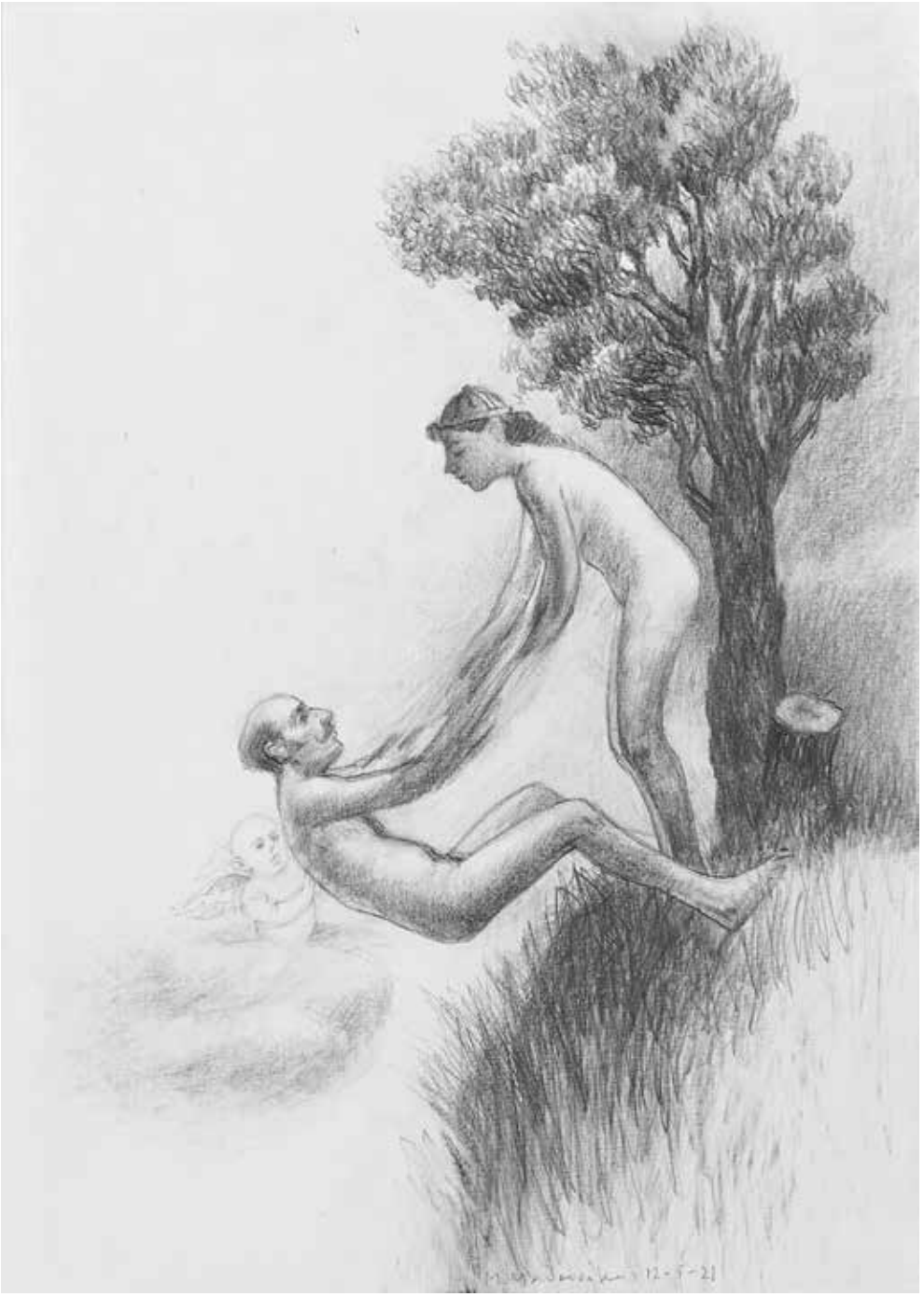

«Όταν ο έρωτας γλιστρά
και φεύγει», 2021,
μολύβι σε χαρτί Α4,
30 x 21 εκ.

"When love slips away",
2021, pencil on A4 paper,
30 x 21 cm.

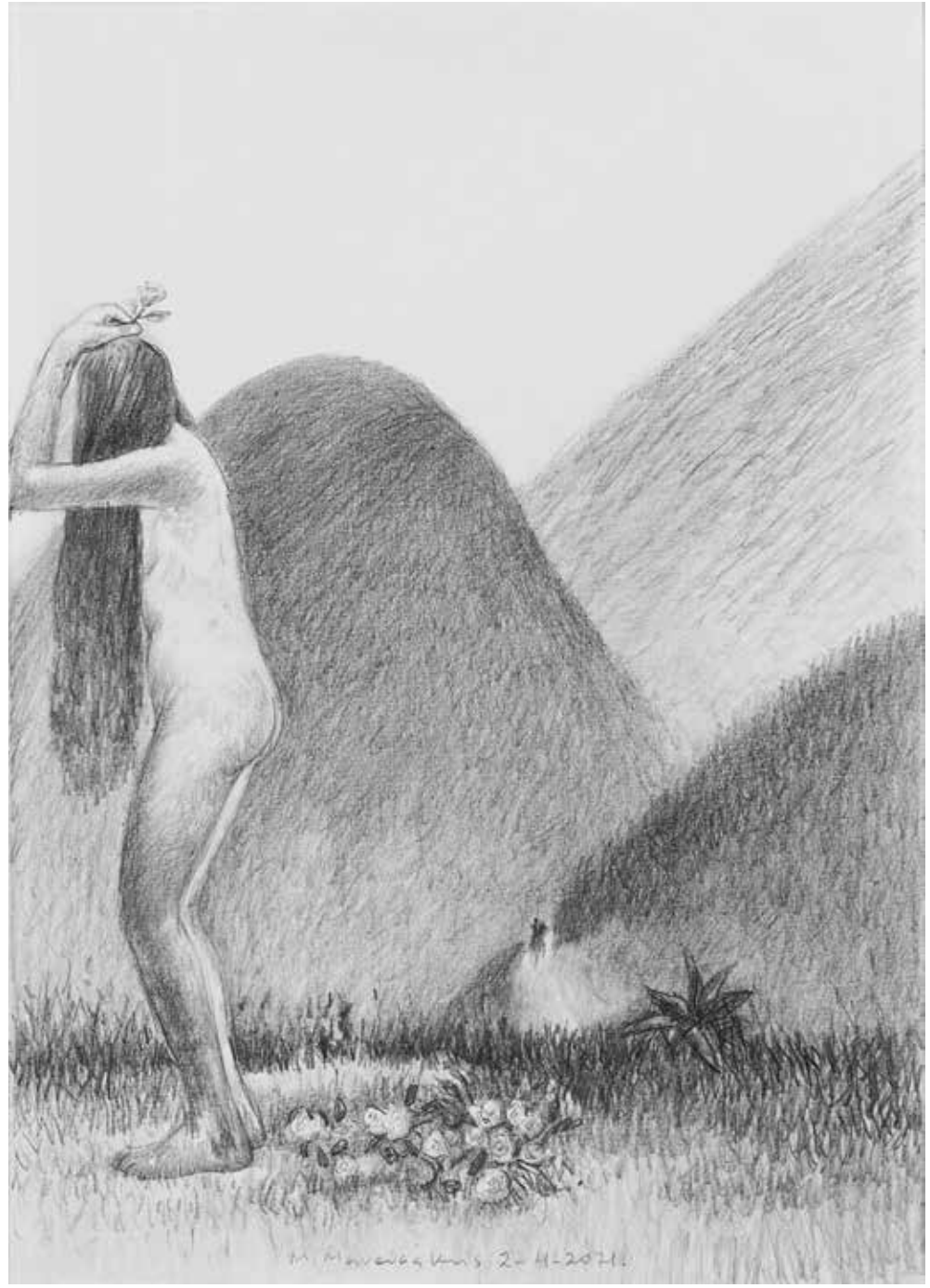

«Η συντροφιά των ρόδων», 2021,
μολύβι σε χαρτί Α4,
30 x 21 εκ.

"The Society of roses", 2021,
pencil on A4 paper,
30 x 21 cm.

Αντώνιος Δ. Παναγόπουλος / Antonios D. Panagopoulos

Espace de mémoire-Symbols-Manto

Ο Αντώνιος Παναγόπουλος με το έργο του «Espace de mémoire - Symbols - Μαντώ Μαυρογένους» εντάσσει τη μορφή της Μαντώς στην εικαστική έρευνα που πραγματοποιεί ήδη από τη δεκαετία του 1980, η οποία εστιάζει στη δυναμική και το νόημα που δίνει στη ζωή η Μνήμη.
Με αναφορά στην προτομή της Μαντώς (1932), του γλύπτη Κώστα Δημητριάδη, που βρίσκεται σε κεντρικό σημείο της Μυκόνου, επιλέγει να αποδώσει το περίγραμμά της σε προφίλ, περιβαλλόμενο από ένα αρχέγονο χρωματικό περιβάλλον. Έτσι, η ηρωίδα της Μυκόνου αποτελεί ένα σύμβολο συνεχούς υπενθύμισης της προσφοράς της στον Αγώνα, αλλά και αφύπνισης του συλλογικού ασυνείδητου στον τόπο, όπου και η ίδια έδωσε προσωπικές και στρατιωτικές μάχες.

With this work of his entitled "Espace de mémoire - Symbols - Manto Mavrogenous", Antonios Panagopoulos incorporates Manto's head shape in the visual research he has already embarked on since the 1980's, and which focuses on the dynamics and the meaning that Memory gives to life.
Taking as point of reference Manto's bust (1932), created by the sculptor Kostas Dimitriades and featuring at a central point of Mykonos, the artist chooses to render its contour in profile, within primitive chromatic surroundings. And thus the heroine of Mykonos becomes the symbol of a constant reminder of her contribution to the Struggle for Independence and the symbol of an awakening of our collective unconscious on the land where Manto gave her personal and her war battles

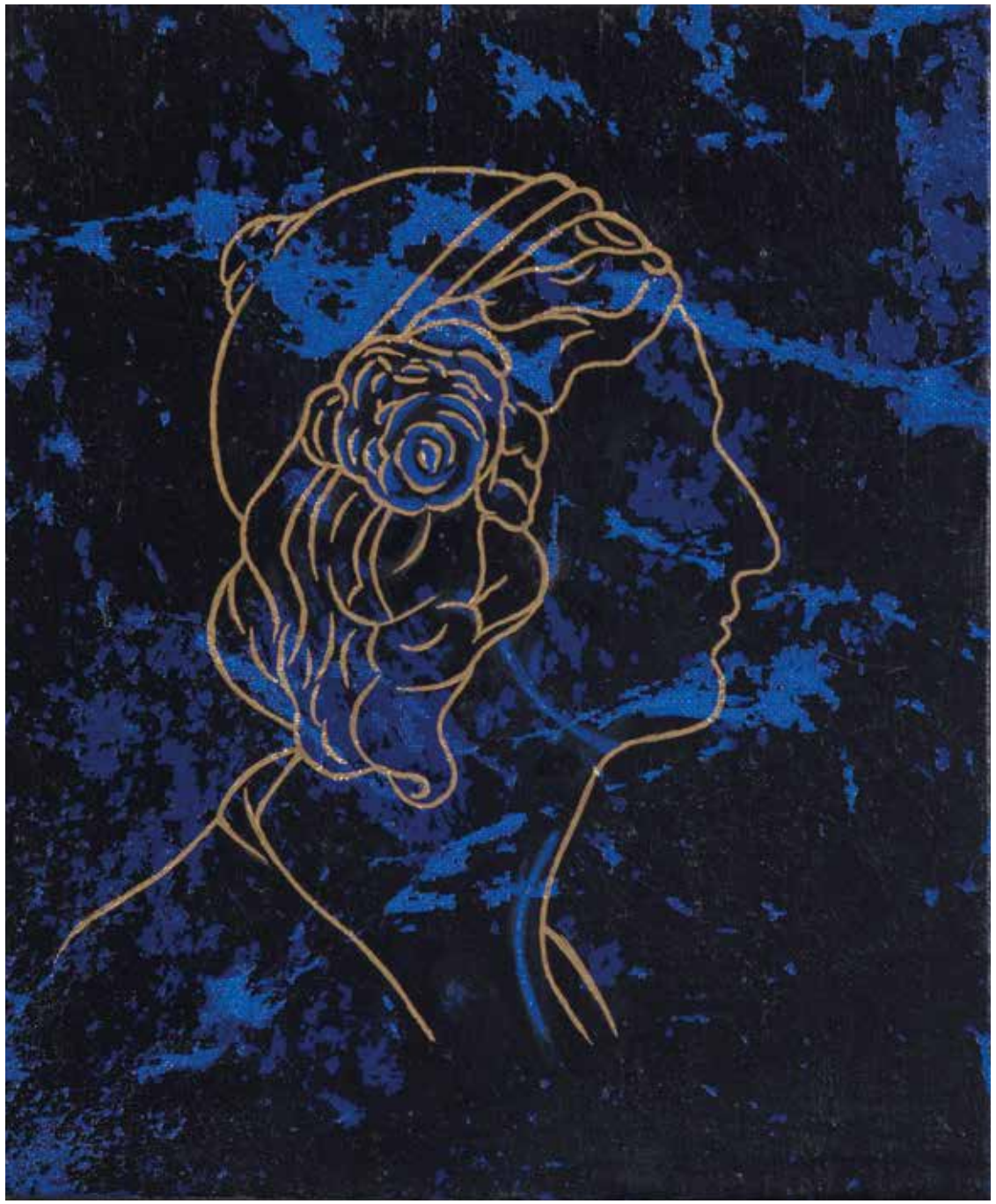

«Espace de mémoire - Symbols - Manto Mavrogenous», 1988-2021,
ακρυλικό σε μουσαμά κολλημένο σε ξύλο,
26 x 22 εκ.

"Espace de mémoire - Symbols - Manto Mavrogenous", 1988-2021,
acrylic on canvas glued onto wood,
26 x 22 cm.

Άγγελος Παπαδημητρίου / Aggelos Papadimitriou

Η Πύλη για να μπεις στο 1821
The Gate to enter 1821

Ο Άγγελος Παπαδημητρίου, με το έργο του «Η Πύλη για να μπεις στο 1821», δημιουργεί μια φανταστική πύλη, η οποία αποτελείται από έναν συνδυασμό καθημερινών στοιχείων, απομεινάρια χρηστικών επίπλων. Ο αριστοτεχνικός συνδυασμός τους, με την προσωπική επέμβαση του καλλιτέχνη, παραπέμπει σε μια θεατρική απόδοση ενός σκηνικού, το οποίο περιμένει τον θεατή να χτυπήσει την πόρτα, χρησιμοποιώντας το καμπανάκι στην αριστερή πλευρά, και να εισέλθει στον ιστορικό κόσμο του 1821. Οι δάφνες που πλαισιώνουν τις «εισόδους» και οι μαίανδροι που παραπέμπουν στην ελληνική αρχαιότητα, προϊδεάζουν τον επισκέπτη για το ένδοξο παρελθόν που πιθανώς θα αντικρίσει. Οι διάτρητες πύλες εισόδου δημιουργούν φυσικές χαραμάδες, τόσο για να περνάει το φυσικό φως, όσο και για να επιτρέπει στον θεατή να ρίχνει κλεφτές ματιές στην ιστορία.

With his work "The Gate to enter 1821", Aggelos Papadimitriou creates an imaginary gate made of a combination of everyday elements, remains of functional pieces of furniture. Their masterful combination by the artist's personal intervention is suggestive of a theatrical representation of a setting, which awaits for the viewer to knock on its door, using the bell on the left and thus enter the historical realm of 1821. The laurels framing the "entrances" and the meanders pointing to Greek antiquity incline the visitors towards the glorious past they are about to face. The holes on the entry gates create natural cracks to let the natural light in as much as to let the viewer glance over history.

«Η Πύλη για να μπεις στο 1821», 2021,
ξύλο, μέταλλο, χρώματα λαδιού, 64 x 110 εκ.

"The Gate to enter 1821", 2021,
wood, metal and oil paints, 64 x 110 cm.

Ιφιγένεια Σδούκου / Ifigeneia Sdoukou

Περίμενα...
I have been waiting...

Η Ιφιγένεια Σδούκου, στο τρίπτυχο έργο της «Περίμενα...», χρησιμοποιεί τη βυζαντινή βελονιά για να «σχεδιάσει» τα υφάσματά της με την τεχνική του κεντήματος. Με τη χρήση μιας παραδοσιακά γυναικείας ενασχόλησης, όπως είναι το κέντημα, η καλλιτέχνις παραπέμπει αντιστικτικά σε παραδοσιακά στερεότυπα για να προβάλει την επαναστατική και χειραφετημένη διάσταση της ηρωίδας.
Η μορφή της Μαντώς, με αναφορά στη γνωστή λιθογραφία του A. Friedel, περιβάλλεται από κοράκια ως σύμβολο κακού οιωνού. Τα τελευταία παραπέμπουν στο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον της εποχής της, το οποίο τη διέβαλλε με κατηγορίες και ραδιουργίες κατά τη διάρκεια του Αγώνα για την Ανεξαρτησία.
Παράλληλα, κεντημένα αποσπάσματα από δικά της λόγια, αλλά και της ποιήτριας Στέλλας Νταβαρούκα εστιάζουν τόσο στις έμφυλες διακρίσεις με τις οποίες πάλεψε η Μαντώ, προσπαθώντας να κατοχυρώσει τη θέση της σε ένα ανδροκρατούμενο κόσμο, όσο και στην έλλειψη αναγνώρισης των θυσιών που κατέβαλε η Μαντώ Μαυρογένη από την Πολιτεία.

In her triptych entitled "I have been waiting...", Ifigeneia Sdoukou uses the byzantine stitch to draw on her fabrics applying the embroidery technique. By using a traditionally feminine occupation like embroidery, the artist refers in a contrapuntal manner to traditional stereotypes in order to unveil the heroine's revolutionary and emancipated aspect. Manto's figure, making a reference to A. Friedel's famous lithograph, is surrounded by crows, the symbol for ill omen. The crows point to socio-political circles of her time, which smeared her with accusations and schemes during the nation's Struggle for Independence.
At the same time, embroidered extracts of her own works, and of the poet Stella Davarouka point as much to gender discriminations against which Manto put up a fight, struggling to have her own place within a male-dominated world, as to the lack of recognition by the State of the sacrifices that Manto chose to make.

«Περίμενα...», 2021, τρίπτυχο πανό, κέντημα και βαφή, 200 x 50 εκ. έκαστο.

"I have been waiting...", 2021, three-fold banner, embroidery and dyeing, each 200 x 50 cm.

Να μ'αγαπάς καμιά φορά
εκεί στα σκοτεινά που πάμε
και θάχουμε ξεχάσει την Αρχή
να μ'αγαπάς ή έστω να θυμάσαι
πως είμαστε φτιαγμένοι από το ίδιο εσύ.

Δήμητρα Σιατερλή / Dimitra Siaterli

La passionaria Greca

Η Δήμητρα Σιατερλή, με το έργο της «Manto Mavrogeni, La passionaria Greca», προσεγγίζει την προσωπικότητα της Μαντώς μέσα από την αγωνιστική της προσφορά κατά τη διάρκεια της Επανάστασης.
Σε αντίθεση με την κλασική εικόνα της όμορφης γυναίκας με τα λουλούδια στο κεφάλι που έχουμε συνηθίσει για τη Μαντώ, κυρίως μέσα από τα χαρακτικά του A. Friedel, η καλλιτέχνις επιλέγει να συνδιαλλαγεί με τη μαχητική πλευρά της ηρωίδας. Στο ένα χέρι της κρατάει σπαθί, τονίζοντας έτσι τις συμμετοχές της στις μάχες, και στο άλλο ένα μπουκέτο λουλούδια έτοιμο να το πετάξει, υπενθυμίζοντάς μας ότι ενώ ήταν γυναίκα, απαρνήθηκε τα στερεότυπα του φύλου και της ευγενικής της καταγωγής. Η διττή αυτή φύση της ηρωίδας ενσωματώνεται και στη διπλή απεικόνιση του προσώπου της, πλάγια και μετωπικά. Το ίδιο το έργο, με τη μέθοδο της χαρακτικής, λειτουργεί και ως μήτρα πολλαπλασιασμού, δημιουργώντας αντίτυπα, τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν και ως μέσο διάδοσης του παραδείγματος ανιδιοτέλειας και αυτοθυσίας της ηρωίδας της Μυκόνου.

With her work "Manto Mavrogeni, La passionaria Greca", Dimitra Siaterli approaches Manto's personality with regard to her militant contribution during the Revolution.
In contrast with the classical image of the beautiful woman with flowers adorning her head that we are so used to for Manto, especially through A. Friedel's prints, the artist chooses to converse with the heroine' militant aspect. In the one hand she has a sword, as if to emphasize her participation in battles, and in the other a flower bouquet that she is about to throw, as if to remind us that she was a woman and, yet, she renounced the stereotypes of gender and her noble origin. This dual nature of the heroine is also incorporated also in the double depiction of her face, in profile and facing front. The artwork itself, with the method of printmaking, functions as a reproduction womb, creating copies that could also be considered as a means to disseminate the example of unselfishness and self-sacrifice set by the heroine of Mykonos

«Manto Mavrogeni, La passionaria Greca», σχέδια, 41 x 27 εκ.

"Manto Mavrogeni, La passionaria Greca", drawings, 41 x 27 cm.

La Passionaria
Gruppo sodoyoxbi

Άγγελος Σκούρτης / Aggelos Skourtis

Η κυρία Μαντώ φτιάχνει τσαρούχια...
Mrs. Manto is making tsarouchi shoes...

Ο Άγγελος Σκούρτης, με το έργο του «Η κυρία Μαντώ φτιάχνει τσαρούχια για τον γιο της για να ντυθεί τσολιάς την 25η Μαρτίου», πραγματεύεται τη σχέση μας με το σχετικά πρόσφατο ιστορικό παρελθόν και συγκεκριμένα με τους ήρωες και τους αγωνιστές της Ελληνικής Επανάστασης. Στο προσωπικό του αφιέρωμα στη Μαντώ Μαυρογένη, μια σύγχρονη γυναίκα και μητέρα ετοιμάζει τον γιο της για την παρέλαση και του φτιάχνει τσαρούχια από αθλητικά παπούτσια. Ο μικρός της γιος, ντυμένος τσολιάς, αναμετράται με έναν πανύψηλο ενήλικα τσολιά, ενώ μια ελληνική σημαία συνδέει τη νεότερη γενιά με τους ηλικιακά μεγαλύτερους.
Ο καλλιτέχνης αντικρίζει το παρελθόν με μια γλυκόπικρη ματιά και σχολιάζει με εικαστική δεξιοτεχνία τις σχέσεις συνέχειας μεταξύ ιστορίας και παρόντος. Άλλωστε, όπως, πολύ σωστά, έχει ο ίδιος σχολιάσει «Το λαμπρό παρελθόν μας μοιάζει με τις μικρές αποταμιεύσεις που έχει φυλαγμένες κάποιος για ώρες ανάγκης».

With his work entitled "Mrs. Manto is making tsarouchi shoes for her son to wear the Greek evzone costume on March 25", the artist delves into our relationship with the relatively recent historical past and particularly with the heroes of the Greek Revolution of 1821. In his personal tribute to Manto Mavrogeni, a contemporary woman and mother as well makes all the necessary preparations for her son to march in the parade and makes him tsarouchia out of sports shoes. Her young son in his evzone costume seems to be comparing himself with a quite large, adult evzone by his side, while a Greek flag is connecting the younger generation with elder people. The artist beholds the past with a look that is bitter-sweet and makes a comment of visual mastery on the relations of continuity existing between history and the present. Besides, as he has rightly said "Our brilliant past is like the small savings we keep for a time of need".

«Η κυρία Μαντώ φτιάχνει τσαρούχια για τον γιο της για να ντυθεί τσολιάς την 25η Μαρτίου», 2021, επέμβαση σε φωτογραφία και σε αθλητικά παπούτσια.

"Mrs. Manto is making tsarouchi shoes for her son to wear the Greek evzone costume on March 25", 2021, intervention on photo and sports shoes.

Μάριος Σπηλιόπουλος / Marios Spiliopoulos

À la manière de Adam Friedel

Ο Μάριος Σπηλιόπουλος, με το έργο του «À la manière de Adam Friedel με μπλε και κόκκινο στιλό διαρκείας BIC», εστιάζει σε μια σύγχρονη πολυεπίπεδη ανάγνωση της γνωστής προσωπογραφίας της Μαντώς του A. Friedel. Ο καλλιτέχνης επανασχεδιάζει την ηρωίδα, χρησιμοποιώντας τα χρώματα της Γαλλικής Επανάστασης (μπλε και κόκκινο στιλό σε λευκό φόντο). Ταυτόχρονα, τα γεωμετρικά σχήματα της σύνθεσης αναφέρονται σημειολογικά στο καλλιτεχνικό κίνημα του σουπρεματισμού της ρωσικής πρωτοπορίας. Στους ώμους της Μαντώς δύο φτερούγες, οι οποίες παραπέμπουν σε αγγελική μορφή, επισκιάζονται από δύο κοράκια, σύμβολα της κακεντρέχειας με την οποία την αντιμετώπισαν, αλλά και της έλλειψης αναγνώρισης των θυσιών της για την πατρίδα. Στο περίγραμμα του έργου, σχεδιάζει-αναφέρει επιλεκτικά σημεία σταθμούς της ζωής της, αλλά και του τέλους της, όπως για παράδειγμα το γεγονός ότι δεν έχει βρεθεί ούτε ο τάφος της στην Πάρο.

With his work entitled "À la manière de Adam Friedel with red and blue, long-lasting BIC pen", Marios Spiliopoulos focuses on a contemporary, multilevel reading of Manto's famous portrait by A. Friedel. The artist re-draws the heroine using colours of the French Revolution (blue and red pen on white surface). At the same time, the geometrical shapes in the composition make a semiotic reference to the art movement of suprematism of the Russian avant-garde. On Manto's shoulders two wings, suggestive of an angelic figure, are overshadowed by two crows, symbols of the spite she was treated with, and also of the lack of recognition of her sacrifices for her country. In the contour of the artwork, the artist draws-refers to selected turning points in Manto's life and the end of her life, for example the fact that her grave in Paros has not been found

«À la manière de Adam Friedel», 2021, σχέδιο σε χαρτί με στυλό Bic διαρκείας μπλε και κόκκινο, 86 x 60 εκ.

"À la manière de Adam Friedel", 2021, drawing on paper with BIC long-lasting blue and red pen, 86 x 60 cm.

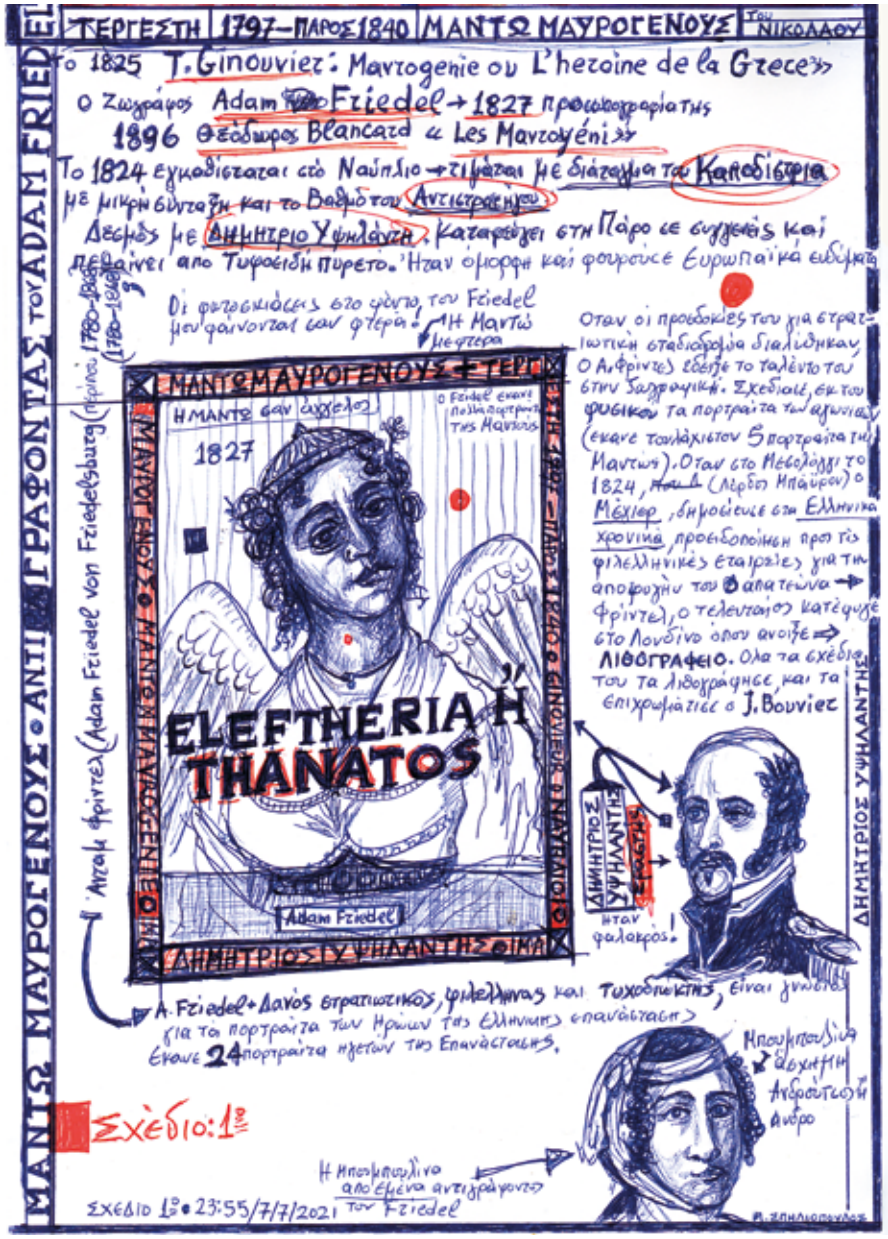

Σχέδια για το έργο «À la manière de Adam Friedel», 2021, στυλό Bic σε χαρτί, 30 x 21 εκ.

Drawings for "À la manière de Adam Friedel", 2021, Bic pen on paper, 30 x 21 cm.

Γιάννης Ψυχοπαίδης / Jannis Psychopaidis

Με τα χρώματα της επανάστασης
Manto in revolution's colours

Ο Γιάννης Ψυχοπαίδης είναι ένας καλλιτέχνης που έχει αφιερώσει ένα σημαντικό μέρος της δημιουργίας του σε αγωνιστές τόσο της μεταπολεμικής Ελλάδας, όσο και σε εκείνους της Ελληνικής Επανάστασης. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκει και το τρίπτυχο χαρακτικό της Μαντώς (σε μαύρο, μπλε και κόκκινο).
Σε αντιπαράθεση με τη γλυκιά, ρομαντική φιγούρα της ηρωίδας, η οποία έχει αποτυπωθεί στο συλλογικό μας ασυνείδητο, ο καλλιτέχνης επιλέγει να την αποδώσει με σκεπτικό βλέμμα και να προβάλει την αγωνιστική της πλευρά. Η ίδια η φυσιογνωμία της ηρωίδας της Μυκόνου μας προτρέπει σε βαθύ αναστοχασμό της ιστορικής μνήμης και σε ανάδειξη ηθικών και ανθρώπινων αξιών, όπως είναι ο Αγώνας για την ελευθερία.

Jannis Psychopaidis is an artist who has devoted an important part of his creative work both to heroes of the post-war Greece, and to those of the Greek Revolution. It is in this category that his triptych print of Manto belongs to (in black, blue and red). In contrast with the sweet, romantic figure of the heroine which has been imprinted on our collective unconscious, the artist chooses to shed light on the her militant side. The heroine's face alone incites a self-reflection of the historical memory and an emphasis on moral and human values such as the Struggle for freedom.

«Μαντώ», 2006,
ξυλογραφία,
τρίπτυχο σε μαύρο,
κόκκινο και μπλε
3 x (40 x 40 εκ.)

"Manto", 2006,
triptych in black,
red and blue
3 x (40 x 40 cm.)

Άρτεμις Αλκαλάη

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1957. Σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ με τον Δ. Μυταρά και τον Γ. Μόραλη και σκηνογραφία με τον Β. Βασιλειάδη, ενώ συνέχισε με μεταπτυχιακές σπουδές στο New York University. Διδάχθηκε την τέχνη της υφαντικής και της φωτογραφίας στο New York University, καθώς και στο Exile Room με τον Καμίλο Νόλλα. Η ζωγραφική, η γλυπτική, η υφαντική, καθώς και η φωτογραφία και η ψηφιακή τέχνη εναλλάσσονται ως εκφραστικά μέσα στα έργα της, που είναι συχνά μεικτής τεχνικής. Στη δουλειά της θίγονται ζητήματα φύλου, ταυτότητας, προσωπικής και ιστορικής μνήμης και τραύματος. Εκθέτει στην Ελλάδα και το εξωτερικό, συνεργάζεται με ομάδες σύγχρονου χορού ως σκηνογράφος και ενδυματολόγος, ενώ παράλληλα σχεδιάζει χειροποίητα χαλιά. Το 2016 το International Raoul Wallenberg Foundation της απένειμε τον τίτλο του τιμητικού μέλους για το εικαστικό ερευνητικό της πρότζεκτ «Έλληνες Εβραίοι Επιζώντες του Ολοκαυτώματος».

Artemis Alcalay

Born in Athens in 1957, Artemis Alcalay studied painting in the Athens School of Fine Arts under D. Mytaras and G. Moralis and scenography under V. Vasiliadis. She pursued post-graduate studies at the New York University where she was taught the textile art and the art of photography. She has also worked with photographer Camillo Nolla in Exile Room. Painting, sculpture, textile art, photography and the digital art alternate as expressive means in her artwork, which often features as mixed media. In her work she touches upon questions of gender, identity, personal and historical memory and trauma. She shows her work in Greece and abroad, cooperates with contemporary dance groups as scenographer and costume designer, while at the same time she designs handmade carpets. In 2016 she was made the honor of becoming an honorary member of the International Raoul Wallenberg Foundation for her visual research project "Greek Jewish Survivors from the Holocaust".

www.alcalay.com
www.greekjewsholocaustsurvivors.art

Αννίτα Αργυροπλιοπούλου

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1960. Σπούδασε αγγλική φιλολογία στο Deree College και αργότερα ζωγραφική στην ΑΣΚΤ, στο εργαστήριο του Ν. Κεσσανλή. Το εικαστικό της έργο έχει παρουσιαστεί σε εννιά ατομικές εκθέσεις και σε πολλές ομαδικές σε Ελλάδα, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία και Πολωνία. Έχει επίσης διεθνείς συμμετοχές όπως: Μπιενάλε Νέων Μεσογειακών Χωρών στη Μασσαλία, Διεθνής Τριενάλε του Λοτζ, Πανευρωπαϊκή έκθεση «Flexible». Έχει εκθέσει στο ΕΜΣΤ, στο MOMus, στη Δημοτική Πινακοθήκη της Αθήνας, στο Μεσαιωνικό Κάστρο της Ρόδου και της Χίου κ.α. Διδάσκει εικαστικά από το 1990 στην ιδιωτική και δημόσια εκπαίδευση, ενώ από το 2019 διδάσκει στην ΑΣΚΤ. Έχει επιμεληθεί σκηνικά και κατασκευές για κινηματογραφικές ταινίες και ντοκιμαντέρ. Έργα της φιλοξενούνται σε μουσεία, δημόσιους χώρους και ιδιωτικές συλλογές. Είναι μέλος της εικαστικής ομάδας «Horror Vacui».

Annita Argyroiliopoulou

Born in Athens in 1960, Annita Argyroiliopoulou studied English Literature at Deree College and painting at the Athens School of Fine Arts under N. Kessanlis. She has presented her work in nine solo exhibitions and in numerous group shows in Greece, England, Germany, France, the Netherlands and Poland. She has participated in international events such as the MEDITERRANEA - Biennial of Young Artists from Europe and the Mediterranean, Marseille, the International Triennale Tapestry, Lodz and the Textile Art Biennial "Flexible I: Pan-European Art". She has also shown her work, among other venues, at the National Museum of Contemporary Art, Athens, the MOMus, the Municipal Gallery of Athens, the Medieval Castle of Rhodes and Chios. Since 2019 she has been teaching in public and private education institutions and at the Athens School of Fine Arts. Her artwork extends to settings and constructions for cinema films and documentaries. Works by the artist form part of museum collections, private collections and public spaces. She is currently a member of the visual arts group "Horror Vacui".

http://dp.iset.gr/artist/view.html?id=5702
www.argiroiliopoulou.gr

Ειρήνη Κανά

Γεννήθηκε στα Χανιά και σπούδασε ζωγραφική με τον Π. Τέτση στην ΑΣΚΤ, απ' όπου απεφοίτησε με άριστα το 1990. Έχει πραγματοποιήσει 23 ατομικές εκθέσεις σε Ελλάδα, Γερμανία και Κύπρο και περισσότερες από 200 ομαδικές, σε Ελλάδα, Κύπρο, Γερμανία, Βέλγιο, Ιταλία, Αυστραλία και Κίνα. Διακρίθηκε σε διαγωνισμό της BOSCH το 1993 και σε διαγωνισμό του Εικαστικού Επιμελητηρίου το 1998, ενώ έλαβε το Βραβείο των Δέκα το 2006. Ο Δήμος Αθηναίων διοργάνωσε προς τιμήν της έκθεση το 2003 στο Μελίνα (Πιλοποιείο).

Έργα της υπάρχουν στο Υπουργείο Πολιτισμού, στη Βουλή των Ελλήνων, στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, στο Μουσείο Γουλανδρή, στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, στη Δημοτική Πινακοθήκη Χανίων, στην Πινακοθήκη Σύγχρονης Τέχνης Χ. και Σ. Μοσχανδρέου στο Μεσολόγγι, στο Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης, στο Μουσείο Ύδρας, στην Εθνική Τράπεζα, στην Eurobank, στον ΟΠΑΠ, στην ΑΓΕΤ Ηρακλής, στην Interamerican και άλλες ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Irini Kana

Born in Chania, Crete, Irini Kana studied painting at the Athens School of Fine Arts under P. Tetsis, and graduated in 1990 with distinction. She has shown her work in 23 solo exhibitions in Greece, Germany, and Cyprus, and participated in more than 200 group exhibitions in Greece, Cyprus, Germany, Belgium, Italy, Australia, and China. Her work was awarded a distinction in BOSCH 1993 and in 1998, in a contest of the Greek Chamber of Fine Arts and, in 2006, she was awarded the "Group of Ten" prize. Works of the artist are part of various collections such as the Greek Ministry of Culture, the Greek House of Parliament, the Macedonian Museum of Modern Art, the Goulandris Museum, the University of Nicosia, the Municipal Art Gallery of Chania, the Christos & Sophia Moschandreou Art Gallery in Mesolongi, the Foundation of Thracean Art and Tradition, the Museum of Hydra, the National Bank of Greece, Eurobank, OPAP, HERACLES Group, Interamerican and other private collections in Greece and abroad.

Πελαγία Κυριαζή

Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε ζωγραφική στην ΑΣΚΤ και κεραμική. Το 1992 ως υπότροφος του Ιδρύματος Fulbright μετέβη στη Νέα Υόρκη. Στην πρώιμη ζωγραφική της κυριαρχεί μια γραφή εξπρεσιονιστική, με έμφαση στις εκφραστικές ιδιότητες του χρώματος. Στη συνέχεια η διαμονή της στη Νέα Υόρκη και το ενδιαφέρον της για τα ψηφιακά μέσα την οδηγούν στη δημιουργία έργων που συνδυάζουν τη χρήση ψηφιακής φωτογραφίας, βίντεο, μουσικής και ποίησης. Το 2013 παρουσιάζεται στο MIET αναδρομική της έκθεση με τίτλο *Το όνειρο και το οικείο*. Βασικό άξονα στα έργα της αποτελεί το σχέδιο στις διάφορες εκφάνσεις του: σχέδια με λευκή κιμωλία σε μαύρο χαρτί, έργα μεικτής τεχνικής, μεταξοτυπίες σε βιομηχανικό υαλόχαρτο δημιουργούν μια στοχαστική διάθεση μέσα από ένα παιχνίδι με το αρνητικό-θετικό. Το χαρακτικό της έργο διακρίθηκε δύο φορές σε διαγωνισμούς του Διεθνούς Κέντρου Χαρακτικής Νέας Υόρκης. Έργα της βρίσκονται στο Υπουργείο Πολιτισμού, στο MIET, στο Μουσείο Φρυσίρα, στο Αμερικανικό Κολλέγιο, στη Δημοτική Πινακοθήκη Ρόδου και σε ιδιωτικές συλλογές.

Pelagia Kyriazi

Born in Athens, Pelagia Kyriazi studied painting and pottery at the Athens School of Fine Arts. In 1992 she went to New York on a Fulbright grant. Her early painting has an expressionistic idiom with the emphasis on the expressive powers of colour. Her stay in New York and her interest in digital media lead to works combining the use of digital photography with video, music and poetry. In 2013 the National Bank of Greece Cultural Foundation hosts her retrospective *The Dream and the Familiar*. In her more recent series, the main axis is drawing in its various guises: white chalk on black paper, and silkscreen on industrial sandpaper. Her prints have been awarded twice in competitions of the New York-based International Print Centre New York. Her works can be found in the Ministry of Culture, the National Bank of Greece Cultural Foundation, the Frissiras Museum, the American College of Greece, the Municipal Gallery of Rhodes and in private collections.
www.pelagiakyriazi.com

Μιχάλης Μανουσάκης

Γεννήθηκε στα Χανιά το 1953. Σπούδασε στην ΑΣΚΤ (1979-84) με καθηγητή τον Δ. Κοκκινίδη. Δίδαξε ζωγραφική στο παιδικό τμήμα του Εργαστηρίου Τέχνης στη Χαλκίδα (1985-90). Από το 1979 παρουσιάζει έργα του σε ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Αγγλία, Ιταλία, Γερμανία, Εσθονία, Ελβετία, Ρωσία, Τουρκία, Κίνα, Ιαπωνία, Γαλλία). Το 1994 μοιράστηκε με την ελληνική πενταμελή αποστολή το βραβείο καλύτερου περιπτέρου στην Μπιενάλε της Αλεξάνδρειας και το 2004 του απονεμήθηκε το δεύτερο βραβείο κοινού στο Μουσείο Νέας Τέχνης στην Εσθονία για έκθεση αφιερωμένη στους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας. Από το 1987 διδάσκει ζωγραφική στην ΑΣΚΤ και το 2014 εξελέγη καθηγητής και διευθυντής του Ε' Εργαστηρίου ζωγραφικής.

Michalis Manousakis

Born in Chania, Crete in 1953, Michalis Manousakis was a student at the Athens School of Fine Arts in the period 1979-84 under D. Kokkinides. He taught painting at the children's unit of the Art Workshop of Chalkis between 1985 and 1990. Since 1979 he has presented his artwork in solo and group shows both in Greece and abroad, in the U.K., in Italy, Germany, Estonia, Switzerland, Russia, Turkey, China, Japan and France. In 1994 he shared with the five-membered Greek delegation the prize for best stand in the Alexandria Biennale and, in 2004, he won the second prize awarded by the public for an exhibition dedicated to the Athens Olympics, organized by the New Art Museum in Estonia. Since 1987 he has taught painting classes at the Athens School of Fine Arts and, in 2014, he was elected in the position of Professor and Director of the 5th Painting Workshop.

Αντώνιος Δ. Παναγόπουλος

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1957, όπου ζει και εργάζεται. Σπούδασε μουσική, μηχανολογία, διακόσμηση, δομικές εφαρμογές και ζωγραφική. Φοίτησε στο ελεύθερο εργαστήριο ζωγραφικής του Γ. Βογιατζή. Το 1980 επιλέχθηκε από την ΑΣΚΤ ως εξαιρετικό ταλέντο. Εργάσθηκε στο θέατρο, στον κινηματογράφο και στη διαφήμιση, ενώ ταυτόχρονα ερευνούσε και μελετούσε τη συμπεριφορά των υλικών στον χρόνο και στον χώρο.

Από το 1984 ασχολείται με το έργο του «Espace de mémoire – Γαία μνήμης». Το έργο του έχει παρουσιασθεί σε 13 ατομικές και 33 ομαδικές εκθέσεις, στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Antonios D. Panagopoulos

Born in Athens in 1957 where he lives and works, Antonios Panagopoulos studied music, engineering, interior design, structural applications and painting. He studied painting under G. Vogiatzis. In 1980 he had been selected by ASFA among other candidates as an exquisite talent. He was active in the theatre, cinema and advertising, while simultaneously he delved into the time-dependent and space-dependent materials behaviour.

Since 1984 he has constantly worked on his project "Espace de mémoire – Γαία μνήμης" ["Espace de mémoire – gaia of memory"]. His work has featured in 13 solo and 33 group shows in Greece and abroad.

http://artprojectespacedememoire.blogspot.com/
http://antoniospanagopoulos.blogspot.com/

Άγγελος Παπαδημητρίου

Γεννήθηκε το 1952 στο Κιάτο Κορινθίας. Σπούδασε γραφικές τέχνες στη Σχολή Βακαλό και θέατρο στη Σχολή Κατσέλη. Ασχολήθηκε με τη ζωγραφική, τη γλυπτική και τις κατασκευές και δημιούργησε σκηνικά για το θέατρο. Έχει συμμετάσχει σε πολλές παραστάσεις, τόσο στο θέατρο πρόζας όσο και στο μουσικό θέατρο. Ως εικαστικός έχει παρουσιάσει έργα του σε ατομικές εκθέσεις, ενώ η πιο πρόσφατη έκθεσή του με τίτλο «Καστράτο» (2010) παρουσιάστηκε στην γκαλερί The Breeder. Έργα του έχουν συμπεριληφθεί σε ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Νέα Υόρκη κ.α.). Το 1993 εκπροσώπησε την Ελλάδα στην Μπιενάλε της Βενετίας (Απέρτο). Το 2010 έλαβε διάκριση από το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Κριτικών Τέχνης (AICA).

Aggelos Papadimitriou

Born in Kiato, Corinth, in 1957, Aggelos Papadimitriou studied graphic design at the Vakalo School of Art and Design and theatre at the Katseli Drama School. He was actively involved in painting, sculpture and constructions and created theatre props for a number of theatrical performances. He has participated in numerous theatrical performances, both prose and musical performances. As a visual artist he has shown his artwork in solo shows and his most recent show entitled "Kastrato" was presented in 2010 at the Breeder gallery. Works of the artist featured in group shows in Greece and abroad, in New York and other cities. In 1993 he represented Greece in the Biennale of Venice (Aperto). In 2010 he received an honorary distinction from the Greek Unit of the International Association of Art Critics (AICA).

Ιφιγένεια Σδούκου

Σπούδασε ζωγραφική και χαρακτική στη Σχολή Καλών Τεχνών Φλωρεντίας. Είναι μέλος του συμβουλίου της Δημοτικής Πινακοθήκης Λάρισας - Μουσείου Γ. Ι. Κατσίγρα και του ΕΕΤΕ, καθώς και μέλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής της Δημοτικής Πινακοθήκης Λάρισας και αντιπρόεδρος του Σωματείου Πτυχιούχων Εικαστικών «8».

Έλαβε το βραβείο της 6ης Τριενάλε Υφαντικής Τέχνης στο Novi Sad το 2017, ενώ έργα της βρίσκονται στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης, στη Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας - Μουσείο Γ. Ι. Κατσίγρα, στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Λάρισας, στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης του Δήμου Αθηναίων και σε ιδιωτικές συλλογές. Ακόμα, έχει συνεργαστεί ως εικονογράφος με τις εκδόσεις «Ανέμη».

Ifigeneia Sdoukou

Ifigeneia Sdoukou studied painting and printmaking at the Florence Academy of Fine Arts. She is a member of the Board of Directors of the Municipal Art Gallery of Larissa - G.I. Katsigras Museum and of the Chamber of Fine Arts of Greece as well as a member of the Artistic Committee of the Municipal Art Gallery of Larissa and vice-president of the Graduates' Association of Visual Artists "8". In 2017 she was awarded the prize of the 6th Triennial of Textile Art in Novi Sad. Works of the artist are part of the collection of the Museum of Contemporary Art, Thessaloniki, the Municipal Art Gallery of Larissa, the University Hospital of Larissa, the Museum of Greek Folk Art and Tradition of the Municipality of Athens and of private collections. She has also worked as an illustrator with Anemi editions.

Δήμητρα Σιατερλή

Γεννήθηκε το 1952 στο Άργος. Σπούδασε ζωγραφική και διακόσμηση στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Μπολόνια. Στην εικαστική της παραγωγή ασχολείται με όλα τα είδη της τέχνης και πειραματίζεται με διάφορα υλικά, τεχνικές και τεχνολογίες. Την ενδιαφέρουν επίσης οι εικαστικές επεμβάσεις σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους και η πραγματοποίηση εικαστικών δρώμενων με τη συμβολή και άλλων μορφών τέχνης. Εκθέτει έργα της από το 1975 σε ατομικές εκθέσεις και συμμετέχει σε ομαδικές ελληνικές και διεθνείς διοργανώσεις. Δίδαξε χαρακτική & έντυπη τέχνη στη Σχολή Καλών Τεχνών Φλώρινας του Πανεπιστήμιου Δυτικής Μακεδονίας (2010-16). Ασχολείται με τη διοργάνωση και συντονισμό εικαστικών εκθέσεων. Είναι ιδρυτικό μέλος της «Ομάδας Κέντρου Χαρακτικής», της «Ένωσης Ελλήνων Χαρακτών» και της ομάδας «Εν Φλω». Εκπροσωπεί και διαχειρίζεται την πολιτιστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «Κέντρο Χαρακτικής Αθηνών» από το 2018.

Dimitra Siaterli

Born in Argos, Greece in 1952, Dimitra Siaterli studied painting and Interior Design at the Bologna Academy of Fine Arts, Italy. As an artist she delves into all art genres experimenting with various materials, techniques and technologies. She is also interested in visual interventions applied in internal and external spaces and in putting together visual performances which also engage other forms of art. Since 1975 she has been exhibiting her work in solo shows and taken part in national group shows and international art events. She taught engraving and the art of printmaking at the Florina School of Fine Arts, University of Western Macedonia (2010-16), and she is presently active in the organisation and coordination of visual arts exhibitions. She is a founding member of the Athens Printmaking Art Center and the Group Printmaking Art Center of the Greek Printmakers Union and of the "En Flo" art group. Since 2018 she has been managing and representing the non-profit organisation Athens Printmaking Art Center.

www.dimitrasiaterli.gr

Άγγελος Σκούρτης

Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1949. Σπούδασε ζωγραφική στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Φλωρεντίας και παρακολούθησε μαθήματα Mass Media κοντά στον καθηγητή Pio Baldelli. Συνέχισε με υποτροφία στο Κρατικό Ινστιτούτο Τέχνης Porta Romana.

Έχει κάνει πολλές ατομικές και ομαδικές εκθέσεις και έχει εκπροσωπήσει την Ελλάδα στην Μπιενάλε της Αλεξάνδρειας το 1991, όπου και βραβεύθηκε, καθώς και στο Open στη Βενετία το 2003. Έργα του υπάρχουν στις μόνιμες συλλογές της Εθνικής Πινακοθήκης, στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης ΕΜΣΤ, στο Μακεδονικό Μουσείο στη Θεσσαλονίκη, στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Κρήτης, στην Πινακοθήκη Αβέρωφ και σε ιδιωτικές συλλογές.

Aggelos Skourtis

Born in Patras in 1949, Aggelos Skourtis studied painting at the Accademia di Belle Arti (1973-78) in Florence, where he attended courses in Mass Media under Pio Baldelli. He continued his studies on a scholarship from the Porta Romana State Art Institute. He has presented his work in a number of solo shows and, in 1991, he represented Greece in the Alexandria Biennale and was among the awarded artists as in Venice Open 2003. Works of the artist are part of the permanent collections of the National Gallery (Athens), the National Museum of Contemporary Art (Athens), the Macedonian Museum of Contemporary Art (Thessaloniki), the Museum of Contemporary Art (Crete), the Averoff Art Gallery and in private collections.

Μάριος Σπηλιόπουλος

Γεννήθηκε στον Πολύγυρο Χαλκιδικής το 1957. Σπούδασε στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, όπου και διδάσκει από το 1991. Εκπροσώπησε την Ελλάδα σε τρεις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης (Γλασκώβη 1990, Μαδρίτη 1992 και Κοπεγχάγη 1996) και το 1989 στη δεύτερη Μπιενάλε της Κωνσταντινούπολης. Το 1994 βραβεύτηκε με το Grand Prix d'Alexandrie στη 18η Μπιενάλε της Αλεξάνδρειας. Έχει παρουσιάσει έργα του σε 25 ατομικές και πάνω από 150 ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Έργα του υπάρχουν σε δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές, στην Ελλάδα, την Τουρκία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Πολωνία, την Αγγλία, τη Γερμανία, το Ισραήλ, τη Δανία και τις ΗΠΑ. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Marios Spiliopoulos

Born in Polygyros, Halkidiki in 1957, Marios Spiliopoulos studied at the Athens School of Fine Arts and has been a member of the School's academic staff since 1991. He represented Greece in three European Capital of Culture events (Glasgow 1990, Madrid 1992 and Copenhagen 1996) and in 1989 in the second Biennale of Constantinople. In 1994 he was awarded the prize "Grand Prix d'Alexandrie" in the 18th Alexandria Biennale. He has presented his artwork in 25 solo shows and more than 150 group shows in Greece and abroad. Works of the artist are part of public and private collections in Greece, Turkey, Belgium, France, Poland, England, Germany, Israel, Denmark and the USA. The artist lives and works in Athens.

Γιάννης Ψυχοπαίδης

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1945. Σπούδασε χαρακτική στην ΑΣΚΤ και στη συνέχεια ζωγραφική με υποτροφία του γερμανικού κράτους στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου (1970-76). Υπήρξε μέλος της καλλιτεχνικής ομάδας «Α» τη δεκαετία του '60 και της εικαστικής ομάδας του περιοδικού *Επιθεώρηση Τέχνης*. Αποτέλεσε ιδρυτικό μέλος της ομάδας «Νέοι Έλληνες Ρεαλιστές» (1971-73) και του Κέντρου Εικαστικών Τεχνών (1974-76). Συμμετείχε στην καλλιτεχνική ομάδα 10/9 του Μονάχου, ενώ ήταν προσκεκλημένος του Καλλιτεχνικού Προγράμματος του Δυτικού Βερολίνου DAAD (1977), όπου έζησε και εργάστηκε μέχρι το 1986. Από το 1986 μέχρι το 1992 έζησε και εργάστηκε στις Βρυξέλλες, ενώ το 1994 εκλέχθηκε καθηγητής στην ΑΣΚΤ. Από το 1966 μέχρι σήμερα έχει κάνει πολλές ατομικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Επίσης έχει λάβει μέρος σε πολλές σημαντικές ομαδικές εκθέσεις σε γκαλερί, πινακοθήκες και μουσεία.

Jannis Psychopaidis

Born in Athens in 1945, Jannis Psychopaidis studied printmaking at the Athens School of Fine Arts and then painting on a German state scholarship at the Munich Fine Arts Academy (1970-76). In the 60's he was a member of the "A" group of artists and on the visual arts team of the *Epitheorisi Tehnis* [Art Review]. He was a founding member of "Young Greek Realists" (1971-73) and of the Visual Arts Centre (1974-76). He was also a member of the art group 10/9 in Munich and was invited as a guest artist to the DAAD Artists-in-Berlin Program (1977) in West Berlin, where he lived and worked until 1986. In the period 1986-92 he lived and worked in Brussels until 1994, when he was appointed to professorship at the Athens School of Fine Arts. Since 1966 he has staged numerous solo exhibitions in Greece and abroad. He has also participated in important group shows in galleries and museums.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aggelomatis-Tsougarakis Eleni, «Women in the Greek War of Independence in Networks of Power in Modern Greece», *Essays in Honour of John Campbell*, επιμ. Mark Mazower, Hurst & Company, Λονδίνο 2008.

Αλιμπέρτη Σωτηρία, *Αι πρωίδες της Ελληνικής Επανάστασης*, Τύποις Στέφ. Ν. Ταρουσόπουλου, Αθήναι 1933.

Amandry Αγγελική, *Η Ελληνική Επανάσταση σε γαλλικά κεραμικά του 19ου αιώνα*, Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, Αθήνα 1982.

Friedel Adam, *The Greeks. Twenty four portraits of the principal leaders and personages who have made themselves most conspicuous in the Greek Revolution*, Λονδίνο 1826.

Καμτσίδου Ιφιγένεια, «Μαντώ Μαυρογένη: η πατριώτισσα, ευπειθής πολίτης και ταπεινή δούλη», στο *Αφιέρωμα μνήμης στη Γ. Κραβαρίτου*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2011.

Κατσιαρδή–Hering Όλγα, *Η Ελληνική Παροικία της Τεργέστης* (1751-1830), Διδακτορική διατριβή, ΕΚΠΑ, Αθήνα 1984.

Κουσαθανάς Παναγιώτης, *Παραμιλητά*, Τόμος Ζ', εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2019.

Μπλανκάρ Θεόδωρος, *Ο οίκος των Μαυρογένη, Συμπληρωματικό δοκίμιο στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδος, της Τουρκίας και της Ρουμανίας*, Εστία, Αθήνα 2011.

Σπετσιέρη-Beschi Κατερίνα, «Η δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια και ο ζωγράφος Διονύσιος Τσόκος», *Ζυγός*, τεύχος 22-23, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1976.

Τασούλας Μανουήλ, *Μαντώ Μαυρογένη*, Ιστορικό Αρχείο, έκδ. Δήμου Μυκονίων, Μύκονος 1995.

Tournefort, Joseph Pitton de, *Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du Roy. Contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople...*, τ. I-II, Παρίσι 1717.

Η έκθεση «Μαντώ Μαυρογένη,
Η ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης
με το βλέμμα του σήμερα»
διοργανώθηκε από την Κοινωφελή Δημοτική
Επιχείρηση Περιβάλλοντος, Παιδείας
και Ανάπτυξης Μυκόνου (ΚΔΕΠΠΑΜ)
και πραγματοποιήθηκε στη Δημοτική
Πινακοθήκη Μυκόνου «Μαρία Ιγγλέση»
από 1 έως 30 Σεπτεμβρίου 2021
και στο Ίδρυμα Τηνιακού Πολιτισμού
από 2 έως 31 Οκτωβρίου 2021

The exhibition "Manto Mavrogeni,
The Heroine of the Greek Revolution
through eyes of today"
was organized by The Charitable Institute
of the Municipality of Mykonos
for the Environment, Education
& Development (KDEPPAM)
and took place at the "Maria Iglessi"
Municipal Art Gallery of Mykonos
from 1 to 20 September 2021
and at the Cultural Foundation of Tinos
from 2 to 31 October 2021

ISBN 978-618-85634-0-7